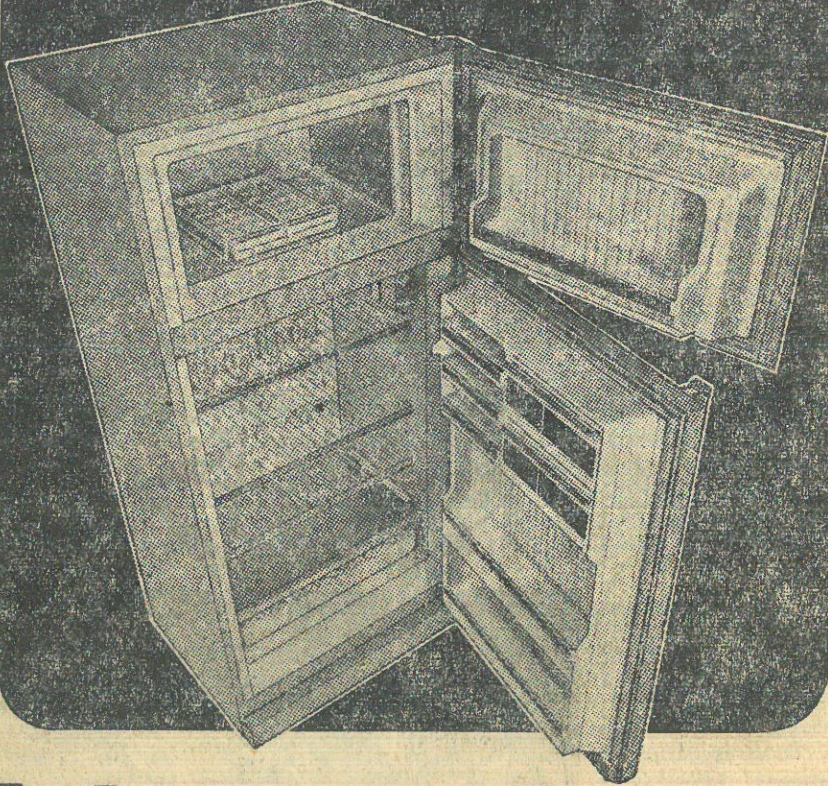

ARÇELİK dupleks

İKİ AYRI SOĞUTMA TEK MOTORLA

Arçelik Dupleks'te, normal bir buzdolabı olan alt bölme için gerekli soğutmayı da, üstteki "derin dondurucu" bölme için gerekli o müthiş soğutmayı da tek motor sağlar. Böylece, daha az elektrik sarfiyatı ve daha az arızalanma ihtimaliyle daha masrafsızdır

Arçelik Dupleks. Daha sessizdir. Tek motorlu Arçelik Dupleks'te yiyeceklere içeceklere ayrılan yer daha büyüktür. İki ayrı soğutma tek motorla! İki kapılı buzdolabı yapımında bütün dünyada uygulanan sistem budur. Yurdumuzda yalnız Arçelik Dupleks'te!

Genel Satıcıları:
BEKO TİCARET A.Ş.
Tel.: 49 00 39
BURLA BİRADERLER ve Şm.
Tel.: 45 52 00

kalitede öncü... fiyatta ölçü

(Yeni Ajans : 305 — 77)

10 EKİM 1974

Devlet Nüshası

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

TEMMUZ 1974

İÇİNDEKİLER :

Yirmibeşinci Yıl Tamamlanırken	Ihsan HİNÇER
Folklor Tarihimizden Sayfalar: Folklor-Folklore Rıza Tevfik (BÖLÜKBAŞI)	
Kurt - Oyunu	Dr. M. Fahrettin KIRZIOĞLU
Devlet Halk Oyunları Topluluğu Kurmalıyız	Metin AND
Günlerle İlgili İnançlar	Doğ. Dr. M. Kemal ÖZERGİN
Folklore Ziya Gökalp —IV— (Son)	Hikmet DİZDAROĞLU
Edip Âli Bakı ve Karacaoğlan	İrfan Ünver NASRADDINOĞLU
XII. Mut Karacaoğlan Şenlikleri	Huriye Kebire HİNÇER
Elmadağ'da (Ankara) Söylenen Mâniler	Prof. Dr. Şükrü ELÇİN
Boğaziçi Üniv. Folklor Kulübü Nazarlık Sergisi — Turistik Anlamlı Elsanatı Yapımcılarına Verilecek Krediler — Keçe Sergisi — Bebekleri Edirne'den Ardahan'a Kadar Yöresel Glydirme Yarışması	Çora HİNÇER
Diyarbakır'da Kuraklıkla İlgili Âdet ve İnanmalar	Şevket BEYSANOĞLU
Gürün'de Halk Tedavisi Üzerine	Nevzat GÖZAYDIN
Gaziantep'te Tutmaç - Börek Çorbası	Cemil Cahit GÜZELBEY
2. Uluslararası İstanbul Festivali ve Folklor	Bora HİNÇER
Konya Masalları: Hüdebari	Feyyaz CANER

BİZE GELEN KİTAPLAR

SAYI: 300

KURUŞ: 250

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

**EN KÜÇÜK
TASARRUFLARINIZA,
BÜYÜK
TASARRUFLARINIZ
GİBİ DEĞER
VEREN BANKA**

AKBANK

(Folklor : 78)

1868...1974

**ASIRLIK TECRÜBE
ARADIĞINIZ EMNİYET
ZENGİN İKRAMIYE
SOSYAL HİZMET**

ASIRLIK TASARRUF BANKASI

**EMNİYET
SANDIĞI**

(Basın: 60025/79)

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU : AĞUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALK BİLGİSİ DERGİSİ

SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

No. 300

TEMMUZ 1974

YIL : 25 — CİLT : 15

Yirmibeşinci Yıl Tamamlanırken...

Yazan : İhsan HİNÇER

Yıl 1949. Folklor çalışmaları bir duraklama devresine girmiştir. Halkevlerinde yetişenler, kültür çalışmaları yapanlar, çok partili dönemin başlamasıyla birlikte siyasal kuruluşlara koştur. Türk sosyal hayatında Halkevlerini basamak yapanlar, bu kez partileri koltuk değneği kullanmaya başlamıştır. Halkevleri dergileri birer birer kapanmaktadır.

İşte bu dönemde sahipsiz kalan Halk Bilgisi (Folklor - Halkbilimi) çalışmalarına dört elle sarıldım, "Türk Folklor Araştırmaları" nı yayınlamaya karar verdim. Zira, 1946 da kültür derneklerinin yeniden (Halkevleri'nden koparak) kuruluşları başlamıştı. Bu dönemde "Türk Halk Bilgisi Derneği" de yeniden kurulmuş, fakat yaşama koşullarına kavuşamamış, hatta basımevine verdiği "Halk Bilgisi Haberleri" dergisininin 123 numaradan başlayan ilk sayısını bile 120 lira gideri ödeyerek almak ve dağıtmak olanağını bulamamıştı.

25 yıldır ayda bir çıkan Türk Folklor Araştırmaları, 25x12 = 300 sayı olarak yayımlandı. Yaşamımı sürdürmek için seçtiğim mesleğimden aldığım aylığı, bu uğurda harcadım. Eşim, altınlarını, yüzgörümlüklerini bileklerinden, göğsünden, sandıktan çıkarıp Türk Folklor Araştırmaları'nın kâğıt, klise, basımevi, posta parası olarak verdi. Dergimizi, kâğıtçıdan basımevine, basımevinden ciltçiye, ciltçiden postaneye el ve kucaklarımızda taşıdık. Birinci oğlumuz Bora 1943'te, ikinci oğlumuz Çora 1948 de, Türk Folklor Araştırmaları da üçüncü çocuğumuz olarak 1949'da doğmuştu. Ona da aynı özeni gösterdik. Şimdi Bora 31, Çora 26, Türk Folklor Araştırmaları 25 yaşını doldurdu.

Onlar da eşim gibi üçüncü kardeşlerinin yardımcı oldu. Evimizin her köşesi möble, gar! drop yerine Türk Folklor Araştırmaları'yla süslenen raflarla doldu. Derken 1960 da ikizlerimiz dördüncü - beşinci yavrularımız Nursel ve Gürsel doğdu. Bora ile Çora evlendi, ev kuruldu. Şimdi Türk Folklor Araştırmaları'na 15 yaşına başan Nursel'le Gürsel aynı özeni gösteriyor. Kanapelerimizin, karyolalarımızın altı bile dergi deposu oldu. Fakaç ne var ki, bütün dünya üniversiteleri, kitaphıkları dergimizin koleksiyonları ile süslendi. Yurt dışında paralı parasız 286 yere gidiyor. Devletin görevini bir ailenin bütün sıkıntı ve yokluğu yüklenerek yapması kadar tatlı bir ulus hizmeti düşünemiyorum.

Bu 300 üncü ayda, 300 üncü sayıda, 25 yılın bitiminde bütün folklor âşıklarını, en yaşlısından en gencine kadar bir salonda, bir tören meclisinde toplamak büyük sıkıntılar sonunda ulaştığımız bu mutluluğu kutlamak ne güzel olacaktı. Buna maddi yetersizlikten dolayı olanak bulamadığımız için özür diliyorum. Bütün dostlarıma, yüzlerini bile görmediğim amatör ruhlu yazar - folkloristlerimize selâmlar ediyor, sevgiler sunuyorum.

Bir 12 Mart devrimi geliyor. Tasarruf genel-geleri yayımlanıyor. Devlet ve Devlet kuruluşları dergi aboneleri ve reklâmlarını kesiyor. Bir bilmiş, bakan oluyor, müsteşar oluyor, devlet kitaplıklarına alınan (o da yardım adıyla) 100 kuruşluk, 125 kuruşluk, 250 kuruşluk dergilerden %25 indirim uygulamasını keşfediyor. Aslında o derginin kâğıdı, baskısı, ambalajı, posta gideri 500 - 600 kuruşu buluyor. Ancak

(Devamı 7033. sayfada)

TFLEWMUDOGCCBYNJHXSRPOMNHE

000000000000000000000000

WMQXHKGAUSE

ADTFUNHG

MZKBYE

NBIDO

AIBB

**BANKANIZI
SEÇTİNİZ Mİ ?**

demek ki
görüşünüz
kuvvetli...

TÜRK TİCARET BANKASI

EDİRNE'den KARS'a kadar yurdun her köşesinde hizmetinizde

(Folklor : 80)

Folklor - Folklore

— 1 —

Yazan : Rıza Tevfik (BÖLÜKBAŞI)

[Folklor'un bir bilim dalı sıfat ve haysiyetiyle ele alınması, bu alanda Türkiye folklorunu araştırma ve yayımlama amacıyla 1 Kasım 1927 tarihinde kurulmuş olan Türk Halkbilgisi Derneği'nin faaliyetlerinden önce memleketimizde Folklorun kendisine ve çeşitli bölümleri üzerine bir takım yazılar — makaleler yazılıp, yayımlanmıştır. Yapılan bu dağınık yayımlara dair "Cumhuriyet'le Birlikte Türkiye'de Folklor ve Etnografya Çalışmaları — 1973, Kültür Müsteşarlığı 50. yıl yayınlarından; sa. 19—21" adlı kitabımızda bazı bilgiler verdik. İşte bunlar arasında Fuat Köprülü, Filozof Rıza Tevfik, Ziya Gökalp ve Râife Hakkı gibi bilginler tarafından doğrudan doğruya Folklor'un "tâ-rifi — mevzuu — tarihçesi" üzerine yazılıp türlü gazete ve dergilerde yayımlanmış (1913—1927) olan önemli makaleler de vardır. İşte biz, bu zat'lar tarafından yazılan ve Folkloru bir bilim dalı olarak anlatan makaleleri "Türk Folklor Araştırmaları" dergisinde yayımlıyacağız.

Eski harflerle yazılmış olan bu makaleleri yeni Türk harfleriyle yayımlarken, bunların o devre göre bir özellik taşıyan üsluplarını, mümkün olduğu kadar, sâdeleştirdik; bir takım yabancı (arapça, farsça) sözleri, terkipleri de bugünün Türkçesiyle ifâdeye çalıştık. Şu kadar var ki, makaleleri, bütünü ile ve bugünün sözlerle yazı üslubuna sokmağı pek ileri bir davranış saydık. Makalelerde sâdece [ ] köşeli parantez içindeki sözler, bir açıklama mahiyetinde tarafımızdan eklenmiştir.

İlk olarak Filozof Rıza Tevfik (Bölükbaşı) nın "Peyam" gazetesini edebî ilâvesinin 20 Şubat 1929 (1913) tarih ve 20 sayılı nüshasında çıkan "Folklor" başlıklı —uzunca— makalesini yayımlıyoruz.

[M. Şakir ÜLKÜTAŞIR]

Avrupa'da pek meşhur olan bu önemli deyimimiz bizde muayyen bir karşılığı yoktur (1). Kelime kökü itibariyle (saxon) dır. (Folk) halk, avâm demektir, (lehre ve lor) hikmet, kanun ve töre, yani görenek anlamına gelir. Binaenaleyh, söz olarak tercüme edilirse (hikmet-i avâm [halk felsefesi] tamamiyle Folklor karşılığı olmuştur. Fakat, bizde zaten mevcut olan bu tamlamadan bizler bir mânâ anlarız ki, (Folklor) un bugünkü anlamı aynen o değildir. Bizde durub-ı emsâl [Atasözleri] kabilinden olan sözlere toplumu itibariyle (Hikmet-i avâm) denir ve filhakiyke bir ulusta halk ekseriyetinin gerçek inanışlarını — kısa bir düstur şeklinde — atasözlerinde görebiliriz.

Avrupa'da (Folklor) deyince başka şey anlaşılır. Atasözleri dahi dâhil olmak üzere halk şarkıları [türküler], destanlar, bilmece, hattâ hikâyeler hep birden hatıra gelir. O deyim bütün halk edebiyatının bilcümle âsar-ı tecelliyatını kapsar. Yalnız bir önemli nokta var.

O tarzda söylenmiş olan sözlerin ve şiirlerin söyleyenleri tamamen meçhul [bilin-

mez; anonim] olmalıdır ki, tamamen o ulusun, o kavmin kendi sünûhat eseri, kendi düşünce ve vicdanlarının tercümanı gibi telâkki edilebilsin! Bundan ötürü, örneğin benim [Rıza Tevfik], ya da bir başka yazarın imzasıyla — ve yine o tarzda, o edâ ile, o dil üzere — bir şiir, ya bir türkü, ya da bir destan veyahut bir hikmet bilgelik düsturu görülürse bu sözler (Folklor) dan sayılmaz.

Söyleyenin, adı unutulmuş - gitmiş olan şiirler [türküler] ve sözler de bazı efrad [biireyler] tarafından söylenmiş değil midir? Bütün bir ulus, hakiyaten bir tek adam gibi, tek parça bir vücut hüviyet-i şahsiyesiyle bir (vicdan) değildir ki bir kafası, bir ağzı olsun da o sözleri söyleye bilmiş bulunsun! Elbet ulusal sayılan düşünceler ve sözler o ulus efradından bazılarının — ihtimal ki ileri gelenlerinin — sözleri ve düşünceleridir.

Evet, öyledir! Fakat o sözler, o ulusun düşüncelerine, duygularına, emellerine [umularına], inançlarına gerçekten tercüman olmak haysiyetiyle büyük bir önem taşı-

lar ve çok yaşarlar. Ulusun ekseriyet efradı da onların hükmüne uyarak yaşar. Onun için ulusun, tekmiil toplumun kendi sözü, kendi düşüncesi, kendi istekleri olmak üzere telâkki olunurlar.

Gerçekten de böyledir. Zira, bir darbu mesel [Atasözü] düsturunu bulup söyleyen bir adam —her kim ise— mensup olduğu ulusun ahlâkî inanlarından [akidelelerinden] birini keşfetmiş, âdetâ yakalamış ve ona bir ifâde kisvesi giydirerek kapı koyuvermiştir. O ulusun efradı, günlük geçinmesinde o düsturun isabet-i hükmünü bizzat ve bilfiil araştırır durursa, o düsturu yaşatır, öğüt verme suretiyle evlâdına telkin eder. Yavaş yavaş söyleyenin adı unutulur, çünkü adı lâzım değildir. Sözün kendisi önemlidir ve kesin bilgilerden bir payı [nasibi] olmıyan halka, avâma [kara budun] hayatında yol gösterecek bir iş davranış düsturu olduğu için önemlidir. Böyle bir söz bir adamdan ötekine geçerken hem "teyyüt ve tahakküm" eder; hem de ün ve sözgeçiricilik dâiresini artırır. Herkesin — ve hiç olmazsa çoğunluğun — tasvibine erişmiş olan bir düşünce, hakiyaten herkesin de düşüncesidir. Kaili [söyleyen] kim olursa olsun!..

İşte bu (sanction democratique) yani onama, ulusal bir sözü, bir (atasözü) yapar ve kamunun hafızasına kaydederek yaşatır. Bir söz bu derece tahakküm edince söyleyeninin adını unutmamak ya da onu tâyin ve tahsisde şaşırılmamak halk için mümkün değildir. Zâten — arzettiğim gibi — adın değil, bizzat sözün önemi "cây-i nazar" olduğu için ad (isim) unutulur gider. Fakat söz, zihinlerde mihlanmış kalır. Yoksa onu söyleyen elbet bir kişidir. Elbet o sözü bir ötekine, ya da evlâdına öğüt yerinde önce nakleden (görgülü, tecrübeli bir ihtiyar), henüz unutmamış söyleyenini [kailini] minnetle anarak: (Allah rahmet eylesin, nur içinde yatsın, Hacı falan Ağa şöyle derdi, böyle derdi!) demiş olacaktır.

İşte (Hikmet-i avâmdan [halk felsefesinden] saydığımız Atasözleri, böyle doğmuş, yerleşmiş, pekişmiştir. Bu atasözlerinin tahkiykini kendine iş - güç eden araştırmacılar Avrupa'da (2) nâdir değildir. Bu merak erbabı [yazar bu sözle daha çok araştırmacıyı kastetmektedir], filolog-

ların bir kısmını, özel bir sınıfı teşkil ederler. Yani, bu bir meslektir. Hem de bir ulusun mizacını, ahlâkını, "nusûs-ı âmâlini" gerçekten öğrenebilmek için — filolojinin bu bölümü — en emin bir vasıta. Tarih gibi ekseriya övücü, bazan yeric, çok defa gafil, ya da yabancı, nâdiren pervâsız, "hagü ve mert" bir şahid-i nâkil [anlatan bir tanık] değildir. Bir sözün işaret-i edâsı ve delâlet ettiği anlam ile bir adamın yüreğinin derinliklerine "infaz-ı nazar" edebilen ve en gizli niyetleri keşfeleyen mizacı açık - seçik gören zeki müstantıklere [Sorgu Hakimi] ve psikologlara benzer. Aynı şemayili seciyyeye [karakter benzerliklerine] müteallik iki Atasözünü karşılaştırarak aynı ulusun ahlâkında ve binaenaleyh mizacında hâsıl olan değişmeleri görür ve görmek te meslek erbabı [araştırmacı] için güç değildir. Örneğin: çok bilinen "Köprüden geçinceye kadar ayıya dayı deyivermeli!" Atasözünün meydana koyduğu ahlâkî karakter ile:

"Geçme nâmert köprüsünden ko aparsın sen!"

"Yatma tiki gölgesinde ko yesin arslan sen!"

Sözlerinin tercüman olduğu merdâne [yiğitçe] ve şovaleresk duygular elbette bir değildir. Tabiatıyla aynı mizaç ve aynı inancın dili [ifâdesi] de olamaz. Kezâlik: "Sakla samanı gelir zamanı", ve :

"Akakça karagün içindir"

diyen dürbin (uzağı gören), dürendiş (ile-riyi düşünen) ve tutunlu Türklerin:

"Yiğitlik vurmakla, beylik vermekle!"

sözlerini söylemiş olmaları düşünülemez. Sililik (iffet) bahsinde kabahatin cinse göre sayıldığını isbat eden şu atasözüne bakınız:

"Erkeğin eli kınası, kadının yüzü karası"

Bundan lâyıkiyle anlarsınız ki — vukuu, erkekle kadının iş ortaklığı ile ancak mümkün olabilen — bir rezilet de [yüz-süzlük, alçaklık ta] "efkâr-ı umûmiyye" zavallı kadına yüzkarası sürdüğü halde erkeklere bu alçaklıktan bir gurur ve mubahat payı ve bir mükâfat, sürür nişânesi veriliyor. "Erkeğin elinin kınasıdır, o türlü kabahatler!" diyor. Demek ki bu atasözü, faziletleri ve reziletleri değerlendirme ve amâl-i beşeriyeyi [insanın yaptığı işleri] tayin ve tefsir hususunda henüz hak

ve adâlet noktasını bulamamıştır; ahlâki inanışlar itibariyle ilkel bir derekeyi [basamağı] aşamayan bedevi kavimlerin ter-cüman-ı efkârıdır [düşüncelerini yansıtır].

“Eğrikapı’nın eğrisi, mahallenin doğrusu!” (3) düstur-ı hikmetiyle amel etmek gerekirse, insan kendi evinde, kendi mahallesinde, hattâ —geniş anlamı ile— kendi memleketinde doğru davrandıktan sonra dışarıda, yabancı mahallelerde ve memleketlerde ne kadar eğri giderse gitsin, bu aykırı gidişi ahlâksızlıktan, alçaklıktan saymamak lâzım gelecek!

Bu tasavvur ispatlıyor ki ef’alde değer ölçüsü ayrı bir sözün kailince [söyleyince] — henüz hakiyki iffet değil, onun nidâyi ilhamı olan emr-i vicdanî (obligation morale) değil, mahalle halkının hemşehrilerin başa kakmasıdır, kınamasıdır. Bir fiilin [işin, edimin] haddi zâtinde hayır [iyilik] olmak üzere övülmüş; şer olmak itibariyle yerilmiş olmasına nazar [bakma] yoktur. Mahalle halkı onu ayıplarsa, o fiile o mahallede tasaddi etmemeli [işe girişmemeli]; fakat başka mahallede yapılmasında beis [sakınca] yoktur, demek çıkar. O takdirde dahi henüz güçlü bir ahlâki akiyde “teayyün ve teessüs” etmemiştir. İşlerin ve davranışların ayırıcı (mi’yar) henüz mahalle halkının fikir ve zannıdır demek olur.

İşte bu örnekler Filolojinin “ahlâk ve efkâr-ı kavmiyye” hakkındaki istidlâl [çıkarm] tarzlarını bir cihetten gösterebilir.

Fakat bu gibi muciz cümleler [vecizeler] ve atasözleri aynı cinsten ve aynı değerde sözler değildir. Fazla olarak bunlar kesinleşmiş kanunlardan önce ulusun “meşime-i maneviyetinde” peydâ olmuş bulunan düstur—ül—amel (maxime) lerden ibarettir. Sırf izafi bir değeri haizdirler. Zira birbirini hükmen bozan bu düsturların pek çoğu, aynı zamanda aynı ulusta câri olabilir. Nasıl ki yukarıda verdiğim bir iki örnek bunu ispat edebilir.

Sonra, kesin olarak hepsinin “düstur—ül—amel [tutum ilkesi] gibi sayılması doğru değildir, lâzım [gerek] ve mültezem [gerekli görülen] değildir. Bazıları dahi cemaat-i insaniyede açık veya bilinen bir şahsiyet-i ahlâkiyenin, bir emûzecin (tipin) timsali bir tasviri olmak üzere söylenmiştir. Deminki misâlimizde olduğu gibi

mahallesinde nâmuslu davranan ve başka yerlerde hiçbir türlü âdilik ve alçaklıktan çekinmeyen bir riyakâr ahlâksızın mânevi çehresini iki çizgi ile göstermek için: “Eğrikapı’nın eğrisi, mahallenin doğrusu!” tümcesini bulabilmek, hakiykat bir başarıdır, hem psikolojik, hem de edebî bir görüş bakımından büyük bir fitnat [zekâ] eseridir ve ancak bu anlamda alınmalıdır.

Kezalik: “it ite, it de kuyruğuna [buyurur]”

Atasözü, halk işlerinin böyle bir aşama silsilesine tab’an vukubulması gerektiğini tasvip [uygun bulma] ve tasdik (onama) için değil, bu vehile [yönden] vukubulmakta olan bir muameleyi [davranmayı] yerme - kötüleme içindir. Nitekim, atasözünü kullanma sırasında “mevrid-i tatbiki” dahi öyle olduğunu gösterir. (Devamı var)

(1) Makalenin bundan 61 yıl önce (1913) yazılmış olduğu unutulmamalıdır. Sonradan (1928), Folklor karşılığı olarak Halkıyyat, Halkbilgisi, Halkbilim, Budunbilim gibi Türkçe terimler bulunup ortaya konulmuştur. Bu hususta etraflı bilgiler almak için bizim yukarıda, Önsöz’ümsü yazıda adı geçen kitabımızın 18—27 nci sayfalarına bakınız.

(2) Bizde de, eskileri bir yana bırakırsak, son devirde bilhassa Ömer Asım Aksoy gibi araştırmacılar vardır.

(3) Eğrikapı, İstanbul’da surların yanında bir semtin de adıdır.

SAYIN ABONELERİMİZE

Dergimiz bu sayısı ile 25 yılını doldurmuştur. Ocak 1975 te çıkacak 306. sayısı ile de 15. cildini tamamlayacaktır.

Bugüne kadarki abone tutarlarını göndermeyen sayın okurlarımızın abone bedellerini göndermeleri dileğimizdir. Zira, kâğıt, basımevi ve diğer giderler yükselmiştir. Biz ise fiyatımızı dondurmuş bulunuyoruz. Abonesinin kesilmesi ni isteyenler de lütfen bildirsinsinler ki, dergimizi göndererek kendilerini üzme-yelim ve biz de masrafa (bunca fedakârlık üzerine) girmeyelim. Saygılar sunarız.

T.F.A.

Eski Türk Oyunları :

Kurd - Oyunu (Yalancıkdan - Çekilme)

Yazan : Dr. M. Fahrettin KIRZIOĞLU

Atlı göçebelerden atlı-savaş usulünü bilen bütün Saka (Iskit), Hun, Part, Abar (Avar), Kök - Türk, Khazar ve Uygurlar’da olduğu gibi Karahanlı, Gazneli, Selçuklu gibi Müslüman — Türk devletlerinde, Şaman ve Budist Cen-gizliler’de, sonra da Osmanlılar’da ve İran — Türk devletlerinde görülen ortak bir milli - tabiye / taktik vardır: “sahte-ric’at” (yalancı - çekilme). Bu milli - tabiye yüzünden, yüzyıllar boyunca, çok kalabalık Çin ve Hint ülkelerine, İran ve Roma İmparatorlukları’na giren Türkler, az kuvvetleriyle çokluk düşmanlarını yenmenin yolunu bulmuşlar ve üstün başarılar kazanmışlardır.

Öyle sanıyoruz ki, simdiye değin Eski — Türkler’in bu milli - tabiyesi’nin kökünü veya ilham kaynağını, gereği gibi araştıran olmamıştır. Biz, kış ülkesi ve kar - yuvası olan Kars ile Erzurum’da, Ağrı İli’imizdeki köylü - avcılardan sorup, öğrenerek ve kendi gözlerimizle de iki kış gecesi tanık olarak, savaş - tarihçilerinin “sahte-ric’at” (yalancıkdan - çekilme) dedikleri atlı - savaş usulünce döğüşen atlı göçebelerin milli - tabiyesine kaynak veya örnek olan nesneyi, bulduk: dağlarda ve kırlardaki bütün bozkurt sürüleri’nin kışın aç kaldıkları sırada köylere ve şehirler ile kasabaların kıyı mahallelerine yaptıkları akın veya giriş sırasındaki pusu kurma ve sonra yalancıkdan kaçan bir kolu izleyen köpekler sürüsünü, pusuya düşürüp toptan yoketme usulünden ibaret “Kurd - Oyunu”.

Kars, Erzurum ve Ağrı illerimizin köylüleri ile avcıları gibi, bütün Doğu - İllerimizin meraklı kişileri de, bizim görerek tanık olduğumuz şu “Kurd - Oyunu”nu bilirler. Buradaki “Oyun” sözü, mecazda “oyun - oynama, aldatma, kandırma” anlamına gelir; “rakıs, dans” demek değildir. 1935 te Arpaçay’ın Koçköyü’nde, 1944 te Sarıkamış’ın Yenigazi köyünde Şubat aylarında, kar her yanı iyice kaplamış ve yabandaki hayvanlar kurtlara yem olarak azaldığı sıralarda aydınlık (mehtaplı) gecelerde, gördüğümüz “Kurd - Oyunu”, şöyle olmuştur:

Aç kalan, artık yazıdan - yabandan, dağdan - ormandan karnını doyuramayan kurtlar, yaşlı ve görgülü bir “Eke - Kurd’un başçılığı ile, geceleri sürü halinde toplanıp, bir köye yanasırlar. Eke - Kurt, köye yakın bir yerde pusu -

yeri’ni bulur ve uluyarak, buyruk verir: bu sırada kurt sürüsü, üç bölük olur. İki bölüğü, pusu - yerinin sağına ve soluna çekilip sinerek, sessizce yatarlar; Eke - Kurt ile bir bölük ise, köyün bir ucundan koşarak yürür ve üzerlerine havlayan açtıktaki köpekler’den korkmuşçasına kaçar ve köyü bir çember gibi dışından dolaşırlar. Böylece, kısmetlerine göre, 20—30—40—50 köpek, hep birden havlıyarak ve biri ötekisinden cesaret alarak, az sayıdaki bu bir bölük kurd’un ardına düşerek, onları kovalar ve sonunda, pusu - yer’ni de geçerek, köyden çok uzaklaşmış ve sığınıp kurtulacak en ufak bir siper ve kaçıp saklanacak yerden yoksun kalırlar. Tam bu sırada, Eke - Kurd’un uluyarak verdiği buyruk ile, yalancıkdan - kaçak kurt - bölüğü, geri dönerek, yay gibi yarım halka çevirerek, o zamana değin köyden beri kendilerini kovalayan köpekler sürüsüne yüzlerini çevirip, onları boğmaya başlarken, arkada kalan iki bölük - kurt da, pusularından çıkarak yay biçiminde yayılıp, ilk bölük ile kavuşacak biçimde bir çember yaparak, hemen bütün irili - ufaklı köpekleri boğup, öldürürler.

Pusu - yer’inin, köye göre ötesinde yapılan bu pusuya düşürerek çembere alıp, bütün köpekleri, aldatıp köyden dışarı çekerek kırma işine, köylülerimiz ve avcılar, öteden beri “Kurd - Oyunu” diyorlar. Biz de, bundan sonra yazı ve eserlerimizde, bu güzel türkçe ve yavaşayan deymi kullanmalıyız. Bu kısa ve yeter izahımızdan, yüzyılların ardındaki milli tarihimize bakacak olursak, “Bozkurt” veya “Kök-börü” diye Oğuz Kağan Destanı efsanelerinde geçen ve Kök - Türkler’in de Kağan sülalesi Aşena Hanedanının anası sayılan Kutlu - Kurt / Börü’nün ongun veya totem sayılmasında, atlı-savaş usulünü bilen Eski - Türkler’in, az sayıdaki orduları ile, çokluk düşmanları yurdundan, yuvasından veya savaştaki ordugâhından (Malazgirt’te Selçuklu Alparslan Ordusunun yanaşık düzendeki dört katlı Bizans ordusuna yaptığı gibi) çıkarıp, pusuya çekerek yenmenin tabiyesini, seferlerde Başbuğlarına öncü ve kılavuz olan kutlu - börüler’den örnek aldıkları; bu yüzden de onu, Kutlu sayıp, totem edinenek, Devlet Bayrağında da “Kurt - Baş”nın resmini taşıdıklarını, daha iyi anlamaktayız.

Dede - Korkut Kitabı’nda “Kurd yüzü, mü-

Devlet Halk Oyunları Topluluğu Kurmalıyız

Yazan : Metin AND

Yıllardır gerek kendi, gerek başka ülkelerin halk oyunlarını inceliyorum. Bugün endüstrileşmekle halk danslarını yok etmiş büyük Avrupa ülkeleri dışında yeryüzünde resmî halk oyunları topluluğu olmayan ülke kalmamış gibidir. Daha dün kurulan Afrika ülkelerinin, Arap ülkelerinin, çeşitli Asya ülkelerinin ve Doğu Bloku ülkelerinin hepsinin bir, kiminin birden çok halk dansları topluluğu vardır da bizim yoktur. Oysa incelemelerime dayanarak kesinlikle ileri sürebilirim ki Türk halk dansları sayıca ve nitelik bakımından bütün ülkelerinkinden daha zengin, daha çeşitlidir.

Yıllardır gerek yurt içinde, gerek yurt dışında Türkiye'nin tanıtılması için amatör topluluklar temsiller veriyorlar. Önce bunları oynayanlar ancak bir bölgeyi temsil eden dansları gösteriyorlar. Bütün bölgelerden seçilmiş danslarla bir program çıkarabilmek için belki 200 kişi gerekli. Öte yandan bu toplulukların seçiminde de yanlışlar yapılıyor. Seyrettiklerim arasında bu dansları yanlış oynayanlar, dansları bozanları çok gördüm. Üstelik bu perakende çabalarla devlet boşuna para harcamaktadır. Diyelim Fransa'nın filanca kentine, Gaziantep veya Elâzığ danslarını gösteren bir amatör topluluğun gönderilmesinde Türkiye'nin tanıtılması bakımından ne gibi yarar umulabilir. Taşra gazetelerinde bir iki övgülü yazı, bu kentte bulunup ta bu dansları seyredenlerle de "Ya demek Türklerin dansları da bunlar-

barekdir" denildiği gibi; öteden beri Dağıstan, Azerbaycan ve Doğu - Anadolu gibi "Oğuz - Elleri" bölgesinde de yoleu ve avclar, kurdu görünce "uğur" sayar ve ona dokunmazlar. Çok talihli ve başarılı kimseler için de: "üzerinde kurt - tüğü var," falan yolcu veya avcı, "üzerinde (koltukaltı veya boynunda gizlice) kurt - büzüğü taşıyor", denilmektedir. Bilindiği gibi, kurt - derisinden yapılan börk, kalpak ve kürkler, aslâ bit ve pire gibi hayvancıkları yataşatmadığından, çok temiz ve makbul sayılır. Kurt, bozkır yaban - hayvanlarının en soylusu, en atılgan ve yiğidir. Kurtların, doğuştan

gibisinden bir merak giderici yargının büyük bir yararı olmadığı bir yana, amatörler elinde bu danslarımız, bu değerli hazinelerimiz de bozulmakta, yozlaşmaktadır. Hele durmadan Bursa'nın Kılıç Kalkan oyununu Avrupa'ya göndermek Atatürk Türkiye'si'nin tanıtılmasında yanlış izlenimler de yaratabilir. Önce bu dans sonradan geliştirilmiştir. Sonra da bu dans yıllardır Türkler üzerine yerleşmiş "Eli palalı korkunç Türk" imajını daha da kökleştirecektir. Oysa Anadolu inceliği, tartım ve müzik zenginliği, koreografik düzeni, kadınlı erkekli danslarıyla çok başka etki yapar.

★

Bir Devlet Halk Oyunları Topluluğu bir ulusun bayrağı gibidir. Bütün bölgelerin danslarını düzenlenmiş, iyi bir teknik, güzel bir fizik ve beğeni içinde sunabilecek iyi hazırlanmış profesyonel bir topluluğun içeride ve dışarda yapacağı olumlu etkiyi milyonlar, milyarlar döksek başka yoldan böylesine kolaylıkla elde edemeyiz. Bu danslar yüz yıllardır Türk halkının beğenisinden, kültüründen süzölmüş, gelişmiş en değerli kültür hazinelerimizdir, ama amaçları seyredilmek değil, dans edenlerin bir katılma coşkunluğu duydukları kendileri için yaptıkları bir gösteridir. İçeride bu dansları seyredilir duruma getirmek, dışarıya dönük kılmak gerekir. Şöyle ki ya iki dansla bir A, B, A biçimi uygulanır,

bildikleri "Kurd - Oyunu"nu savaşlarda örnek edinme, Eski - Türkler'e askerce üstünlükler kazandırmış ve top ile tüfek gibi ateşli silâhlarca üstün oluşuna değin, bütün Ruslar'ın da, her yıl Kırım - Hanlığı'mıza yenilmesine ve haraç vermesine sebep olmuştur. Yine bu "Kurd - Oyunu" tabiiyesyledir ki, sayıları çok olan Ruslar Khazarlar'a, Kıpçaklar'a ve sonra Altınordu'ya yüzyıllarca mahkûm olmuşlardı. Avrupa - Hunları'nın, Atilla'nın, bütün Germanleri ve Roma İmparatorluğunu titreten az sayıda üstün başarılı orduları da, "Kurd - Oyunu"nu uygulamakla, bir imparatorluk kurmuştu.

Milliyet Gazetesi'nin düzenlediği 4. Türkiye Liselerarası yarışmasında 2. olan İstanbul Erkek Lisesi Van Ekibi'ne İstanbul Belediye Başkanı Ahmet İsvan plaket verirken...

ya bir konu eldeki danslarla anlatımlı bir yolda dramatize edilir, veya aynı bölgeden veya aynı türden danslardan çeşitlenmeli biçimler çıkarılabilir. Böylece zengin bir ham malzeme kaynağından seçkin, seyreden sıkımayacak düzenlemelere gidilebilir.

Çoğu çevrelerdeki, ayrıca bir dans topluluğunun gerekmediği, Devlet Balesi'nin bu işin üstesinden geleceği görüşüne katılmak kabil değildir. Klâsik bale ile halk dansları her bakımdan birbirinden ayrı şeylerdir. Bu ikisini birbirine karıştırmak, ikisinin de zararına olur. Öyleyse yapılacak nedir? Ya Kültür Müsteşarlığı, ya Turizm Bakanlığı, ya TRT veya Dışişleri Bakanlığı güçlerini ortaya koyarak bunu uzmanlarla ortak toplantılarda plânlamalı. Gerekirse dışardan bu konuda bilgisi, görgüsü tam olan uzmanların fikirlerine danışılmalı. Sonra dansçıların seçimine geçmeli. Burada belki en iyi yol Eğitim Enstitülerinin beden eğitimi ve müzik bölümlerinden gerek müzik duyarlılığı yerinde olan, gerekse bedenleri iyi gelişmiş, güzel, iyi yapılı genç kızlar ve erkekler seçilmeli. Bunlara stajyer olarak bir aylık bağlanmalı. Bir yıl onlardan bir şey beklemeden

eğitimlerine hız verilmeli. Bu eğitim başta bölge yerlilerini Ankara'ya getirerek veya bu gençleri bu bölgelere göndererek bu dansları en doğru en sağlam yolda öğrenmelerini sağlamaktır. Bunun yanı sıra bale hocalarının da yardımıyla bedenlerini yumuşatacak, dans tekniğini güçlendirecek temrinler, müzik çalışmaları yapılmalıdır. Bir yıl sonunda kızlı, erkekli onbeş, yirmi kişilik bir topluluk bütün bölgelerin en seçkin danslarını kusursuz yapacak duruma gelmiş olabilir. Bu dansları bir süre oldukları gibi gösteren temsilleri, televizyonda, festivallerde veya özel temsillerde gösterebilirler. Bundan sonra ikinci aşamaya koreograflar eliyle bu danslar içinden düzenlemelere yeni yaratılara geçilecektir. İşte bu noktada artık Devlet Halk Oyunları Topluluğu profesyonel bir kuruluş olarak gerçekleşmiş demektir. Demek bir yıllık yatırımla ve iyi plânlanmak şartıyla elimizde Türkiye'yi bir bayrak gibi her yerde temsil edecek, varlığıyla gurur duyacağımız bir topluluk ortaya çıkmış olacaktır. Yıllardır perakende işlere harcanan paraların çok aزیyle ortaya güçlü bir kuruluş çıkabilecektir.

Günlerle İlgili İnançlar

Yazan : Doç. Dr. M. Kemal ÖZERGİN

I.
Toplum hayatının çeşitli safhalarında veya kişinin günlük işlerinde "inançlar"ın geniş yeri olduğu bilinir. Bunlara bilerek veya bilmeden uyulmaktadır. Geçerli yerleri pek değişik ve sayıları pek çok olan inançlar, her birindeki hâkim unsura bakılarak, kümelere ayrılıp sınıflandırılır. Bunlar böylece, Halkbilgisi çalışmalarında bütünüyle ayrı bir bölüm teşkil etmektedir.

İnançlarda hâkim olan çeşitli unsurlardan biri de, bilindiği gibi, haftanın günleridir. Bu tür inançlar, her günü ilgilendirmesi bakımından, en sık geçenleri ve karşılaşılanları olmaktadır. Yazımda, üç yüzyılı aşan bir süre önce eski bir elyazma mecmuaya kaydedilmiş bir metni vererek, Halkbilgisi'nin tarih boyunca gelişmiş safhalarından biri üzerinde duracağım.

Söz konusu metin, xvii. yüzyılın ilk yarısında Osmanlı toplumundaki günlere bağlı inançların başlıcalarını bir araya getirmiştir. Metnin başlığı yoktur. Haftanın günlerine ait yedi parçadır. Her parça, gün başlığı altında yan - yana sıralanmış 4-5 maddelik inançları topluyor. Bu bakımdan metnimizde yedi bölüm ve bunların toplamında da 32 maddede vardır. Maddelerde, aşağı - yukarı belli bir sıra takip edilmiştir. Her günün inançlarını bir araya toplayıp, kolay bulunacak biçimde veren metnin dili, çağının türkçesiyle olmakla birlikte, yabancı kelimeler fazlacadır. Metinde özel işaret bulunmadığı gibi, sonradan yapılmış düzeltme veya ekleme de yoktur. Sadece iki gün başlığında (Çr, Pr), gün anlamındaki arapça "yevm" sözcüğü, resmi kayıtlarda kullanıldığı biçimde "M" şeklinde kısaltılmıştır. Yazının bütünü, dikkatli olduğunu düşündürecek bir görünüştedir. Mecmua'nın çeşitli kayıtları arasındaki metnimiz, onlar gibi, günlük ihtiyaçlar karşısında kolayca bulunup, bilinmesi düşüncesiyle, arandığında el altında olması için yazıya geçirilmiş olmalıdır. Bunların nasıl tesbit edildiğini veya nereden alındığını belirten bir kayıt taşımıyor.

Tanıttığım metnin, kim eliyle, nerede ve ne zaman kaleme alındığı da açıkça belli değildir. Ancak, Mecmua'nın içindeki pek çok risâle ve kayıtların tarihlerine bakarak, bu metnin de, İstanbul'da ve xvii. yüzyılın ikinci çeyreği için

de yazıldığını söyleyebilirim. Günlük inançlar üzerinde durarak, bu metni kaydedenin kimliğini kestiremiyor isek de, bu mahiyetteki bir tesbit için pek de lüzumlu değildir.

Metnin üzerinde durduğu hususların sayısı 18'dir. Bunları alfabe dizisinde aşağıda gösteriyorum :

- Ağaç dikmek : Pz—1.
Binâya başlamak : Pz—1.
Fasd (kan aldırma) : Cr—1.
Hacâmat (bilindiği biçimde kan aldırma) : Sl—1, Cr—1, Pr—2.
Hâcet (dilek dileme) : Pr—1.
Hammâma varmak : Pz—4, Pt—4, Sl—4, Cr—4, Pr—5, Cm—5, Ct—5.
Kaftân kesdürmek : Sl—3, Cr—3, Pr—4, Cm—4, Ct—4.
Libâs geymek (yeni) : Pz—3.
Libas kesmek : Pz—3, Pt—3.
Mekr (aldatma) : Ct—1.
Müşhil : Sl—1.
Nikâh : Cm—2.
Saç tıraşı : Pr—6.
Sefere çıkmak : Pt—1.
Salat (Hz. Peygamber'e duâ) : Cm—1.
Şikâr (avlanma) : Ct—2.
Tırnak kesmek : Pz—2, Pt—2, Sl—2, Cr—2, Pr—3, Cm—3, Ct—3.
Ticaret : Pt—1.

Günlerin iş bakımından iyiliği veya kötülüğü üzerinde durulduğunda, şöyle bir tablo ortaya çıkıyor :

- Pazar (Yek—şenbih) : iki iyi, dört kötü.
Pazartesi (Dü—şenbih) : beş iyi.
Salı (Selâsâ) : dört iyi, bir kötü.
Çarşamba (Erbi'a) : üç iyi, iki kötü.
Perşembe (Hamîs) : altı iyi.
Cuma : beş iyi.
Cumartesi (Sebt) : bir iyi, dört kötü.
Buna göre, günler arasında Pazartesi, Perşembe ve Cuma uğurluluk bakımından üstün tutulmaktadır.

Günlere bağlı eski inançların başlıcalarını derlemiş olan metin, Halkbilgisi'nin ilgili bölümüne, geçmişin bir dönemindeki durumla ilgili ve pek istifadeli bilgi vermektedir. Burada avcılık, din, evlenme, giyim, sağlık, seyahat, temizlik, ticaret, yapı, ziraat vb. konularındaki çeşitli işler için haftanın hangi günlerinin

uğurlu, hangilerinin uğursuz olduğu yarı dinî bir biçimde belirtilmiştir. Böylece geçmişte, toplumun inançlar açısından üzerinde durduğu başlıca hususlar ortaya çıkıyor. Ancak inançlar'ın bu kesimdekilerin hepsinin verilmediği ortadadır.

Bu metnin kaynağı, halk arasında bilinen ve uyulan inançların doğrudan tesbiti olabileceği gibi, başka bir yazılı eserden alınmış da olabilir. Aynı konuyu işlemiş eski kitapların varlığı ve elimizdeki kayıtlarda benzer bir biçimin görülmesi, bu ikinci kaynağın daha muhtemel olabileceğini düşündürüyor. Gerçekten, bütün islâm milletlerinde görüldüğü gibi, Osmanlılar'da da çeşitli inançları ve özellikle böyle günler, haftalar, aylar, hatta yıllar ile ilgili olanlarını derleyip incelemiş, yarı dinî tutumda, Melheme, Rüz - nâme, Şemsiyye . . . adlı eserlerin varlığı bilinir. İşte bu bakımdan elimizdeki metnin, onların birinden özetlenerek alınmış olması da mümkündür.

Burada verilecek metin, haftanın günlerine bağıntılı inançlardan başlıcalarını tesbit etmekte ve bununla bize xvii. yüzyılın ilk yarısındaki tutumu göstermektedir. Bu özelliğiyle metnimizin, Halkbilgisi'nin inançlar bölümü için, geçmişe ait bilgi sağlaması ve aynı alanda öteki tesbitlerle yapılacak karşılaştırma yolunu açması bakımından değeri bulunduğu ortadadır.

Eski inançları derlemiş metin, Süleymaniye Umumi Kitaplığı (İstanbul)'ndaki bir Mecmua (Fâtih, nr. 5427) içindedir. Hilye, hadis, divân, sâki — nâme, nasihat vb derlenmiş olan Mecmua'nın belli bir adı yoktur. Kahverengi meşinden, ortasında soğuk basma şemseli, miklâplı, sade ve şimdi harapça bir cilt içindedir. 215x 297 mm. ölçüsünde ve toplam 276 yapaktır. Kağıdı krem renkte, orta kalınlıkta, aharlı ve filigransızdır. Yapraklarda, tek sütun halinde, değişik satırlarda, irice nesih veya kırmasıyla yazılmıştır. Sayfalara cedvel çekilmediği gibi, bezeme de yoktur. Eskiden tamir görmüş ise de, şimdi şirâzesi gevşemiştir. Bu Mecmua'da, 50'yi aşkın risâle ile değişik konularda pek çok kayıt vardır. Bazı risâlelerin sonunda ayrı istinsah kayıtları bulunuyor. Onlara göre, 1025—1046 / 1616—1636 yılları içinde ve İstanbul'da yazılmışlardır.

Aşağıda verilen metin, Mecmua'nın 136 b ve 137 a yaprakları kenarında, geniş aralıklar bırakılarak, yanlamasına yazılmış yedi parçadan oluşmuştur. İlk dördü (Pz. Pt. Sl. Cr)

136 b—de ve son üçü (Pr, Cm, Ct) de 137 a—dadır. Her gün kaydı üçer satırlık ayrı parçalar halindedir. Hepsini kara mürekkep kullanılarak orta boy işlek bir nesihle yazılmıştır. Hareke yoktur. Metnin imlâsı düzgün olup, sonradan yapılmış bir düzeltme veya ekleme görülüyor. Özel işaret kullanılmamıştır.

Metin burada verilirken, biçimi değiştirilmedi. Sadece gün başlığının altında yan - yana sıralanmış maddeler, burada inceleme kolaylığı için, alt - alta dizildi. Bir de atıf kolaylığı için, gün başlarına kısaltma ve maddelere de sıra numarası verildi. İmlâsında hiç bir düzeltme yapılmadı. İki yerdeki (Cr. Pr) "yevm" kısaltması "M", köşeli parantez içinde tam olarak yazıldı. Metinde okunamayan bir kelime de, (...?) işaretiyle gösterildi.

II.

(Metin)

[Pz] Yekşenbih gün :

- (1) Binâya başlamak ve ağaç dikmek, be—gâyet hübdür.
- (2) Tırnak kesmek maks-ı Mal ve tavardur.
- (3) Libâs geymek ve kesmek mücib-i gam ve nâ—mübârekdür.
- (4) Bu gün hammâma varmak eyü değüldür, hazer gerekdür Allahu te'âlâ a'lem [136 b.]

[Pt] Düşenbih gün :

- (1) Ticaret ve sefere çıkmak eyüdüdür.
- (2) Tırnak kesmek 'akl ve hıfzı ziyâde eder.
- (3) Libâs kesdürmek 'ömri ziyâde eder, mübârekdür.
- (4) Bu gün hammâma varmak gâyet eyüdüdür. Devlet ana yüz duta [136 b.]

[Sl] Yevmü's—Selâsâ :

- (1) Müşhil ve hacâmat hübdür
- (2) Tırnak kesmek mübârekdür
- (3) Kaftân kesdürmek çok behâya mâlik olmaktadır. Sebebi- ganâdur.
- (4) Bu gün hammâma varmak el — 'iyâzu billahi te'âlâ hastelik getürür. Allahu te'âlâ a'lem [136 b.]

[Cr] [Yev] mü'l—Erbi'a :

- (1) Fasd ve hacâmat günüdür.
- (2) Tırnak kesmek naks-ı 'ömr ve mücib-i gamdur.
- (3) Kaftân kesmek hayr değüldür. Ol kaftânun serikına ve harikına sebeddür.
- (4) Bu gün hammâma girmek eyüdüdür. Mâl cem' ede ve düşmen ana zafer bulmaya [136 b.]

Yazan : Hikmet DİZDAROĞLU

Anonim verilerin "klasik" düzeye ulaşması, bir halk sanatçısının onları işlemesine bağlıdır. Homeros'un, Firdevsi'nin yapıtları gibi. Sözlü gelenekte yaşayanlara "sözlü klâsik", bunların bir halk sanatçısı tarafından işlenmiş olanlarına da "yazılı klasik" adını vermektedir.

Gökalp, tasarısının ve önerilerinin gerçekleşmesi yolunda ilk adımları kendisi atmış, "Halk Klasikleri" dizisinin ilk kitabını yazmış, bunlardan *Nasreddin Hoca Lâtifeleri* basılmıştır (38). Bu dizide, *Koroğlu*'yu da manzum olarak yazmışsa da bu eser yazık ki elimize geçmemiştir.

"Halk Klasikleri" dizisinin ikinci sayısı olarak *Dede Korkut Kitabı*'nı önermektedir. "İstenirse, bugünkü Türkçeye nakil

[Pr] [Yev] mü'l—Hamis

- (1) Hâcet günidür
- (2) Hacâmat hübdür
- (3) Tırnak kesmek def-i renc ve mücib-i şifâdur.
- (4) Kaftân kesmek beyne'n—nâs mükerrrem ve mu'azze olup, rızık u devlet ziyâde ola. O libâsı geydükce her işi âsân ola.
- (5) Bu gün hammâma girmek eyüdüdür.
- (6) Saçın tıraş eylese mecmû-i halâyık arasında şîrin ola ve cemî' illetleri zâyil ola, bi-'iznillâhi te'âlâ [137 a.]

[Cm] Yevmü'l—Cum'a:

- (1) Salat günidür
- (2) Nikâh mübârekdür.
- (3) Tırnak kesmek 'ömr ve mâl ve tavar ziyâdeliğine ve 'âkıbet hayrlığına
- (4) Kaftân kesmek kezâlik 'ömr ziyâde olmasına.
- (5) Bu gün hammâma varmak eyüdüdür. Has-talıklardan emin ola. İnşallahı te'âlâ [137 a.]

[Ct] Yevmü's—Sebt :

- (1) Mekr günidür.
- (2) Şikâr hübdür.
- (3) Tırnak kesmek mücib-i harâsetdür, (...?)
- (4) ve Kaftân kesmek mücib-i marazdur, mâ—dâmen ol kaftân arkasında ola, el—'iyâzu billahi te'âlâ.
- (5) ve bu gün hammâma varmak yavuzdur, ziyâna hökm eder Allahu te'âlâ a'lem [137 a.]

vazifesini kabul ederim." demektedir. Bu isteği de gerçekleşmemiştir.

Ziya Gökalp, Batı klasiklerinin önemini belirtmekle birlikte, romantik akıma da yabancı kalmamızı salık vermektedir. "Çünkü, diyor, romantizmin esası, halk edebiyatlarıdır. Avrupa'daki bütün romantizm halk masallarını ve destanlarını model itihaz etmekle başlamıştır." (39).

11. Ziya Gökalp, bir Türk Destanı yazmayı da tasarlamıştır. Bu destan, *Altın Destan* adını alacak, manzum olacak, ve dağınık Türk destanlarını bütünleştirecektir.

Bu alanda ilk denemeyi yaparak "Altın Işık" parçasını yazmışsa da, gerisini getirme olanağı bulamamış ve *Altın Destan*'ı tamamlayamamıştır.

Görülüyor ki, Ziya Gökalp, halktan doğan, halk kaynağına dayalı olan her şeyin—atasözlerinin, bilmecelerin, ninnilerin, türkülerin, destanların, masalların, efsanelerin, mitlerin, halk hikâyelerinin...—bir ulusun manevî oluşumundaki önemini, o ulusun—Türk ulusunun—manevî yönden nasıl biçimlendirildiğini, bir bilim adamı gözüyle aydınlara ileten bir düşünürümüzdür; bir öncü ve yol göstericidir.

Ondan önce bu konular önemsenmez, halk ürünlerine değer verilmezken, Ziya Gökalp'ın uyarıcı öncülüğü ile, halk kaynağına dönmenin gerekliliği anlaşılmış, ve ancak bundan sonra folklor ve halk edebiyatı çalışmaları hızlanmıştır.

Türk ulusu, değerbilir bir ulustur; kendisine hizmet edenleri ödüllendirir. Bunun somut örneğini, Ziya Gökalp'a olan ilgi ve sevgisinde buluyoruz. Bilindiği gibi, Ziya Gökalp'ın "Alageyik" adlı manzum bir masalı vardır. *Kızilelma* cildine de alınmıştır. (40) Halk, bu masaldan öylesine etkilenmiş, öylesine hoşlanmıştır ki, masalın baş tarafı, Kars bölgesinde, çok küçük değişikliklerle, *tekerleme*'ye dönüşmüştür.

Masalın, tekerlemeye dönüşen kısmı şöyledir :

Çocuktum, ufacıktım,
Top oynadım acıktım.

Buldum yerde bir erik
Kaptı bir alageyik.

Geyik kaçtı ormana,
Bindim bir akdoğan.

Doğan yolu şaşırdı,
Kafdağı'ndan aşırıldı.

Attı beni bir göle,
Gölden çıktım bir çöle.

Çölde buldum izini,
Koştum, tuttum dizini.

Geyik beni görünce,
Düştü büyük sevince.

Bu metin, tekerlemede şu biçimi almıştır (41) :

Çocuktum, ufacıktım,
Top oynadım acıktım.
Yolda buldum bir erik,
Kaptı bir alageyik.

..... (eksik)
..... (eksik)

Geyik yolun şaşırıldı,
Kafdağı'ndan aşırıldı.

Attı beni bir göle,
..... (eksik)

Gölde budum izini,
Kaçtım, tuttum dizini.

Geyik dedi: "Neynersen?" (42)
"Vurdum (43) seni ölersen."

Bu olay aynı zamanda, söyleyeni ve yazanı belli bir metnin, zamanla, folklor ürünü dönüşmesinin de örneğini vermektedir.

Bu, işin olumlu ve sevindirici yanı. Bir de olumsuz ve üzücü bir durumdan söz etmek istiyoruz. Gökalp, çağının çok ilerisinde bir kişi olduğu için, hemen her ülkede görüldüğü gibi, kendisini çekemeyenler, dinsizlikle suçlayanlar vardı. Bunlardan biri, Gökalp'ın ölümü üzerine, ilk kez şu beyti söylemekten kendini alamamış, karanlık iç dünyasını dışa yansıtmaktan çekinmemiştir.

Enis oldu cehennemde

Ebü Cehl'e Ziya Gök-kalp (44)

Bu beyti kim söylemiş, önemi yok. Tarihte ünlü kişilere dil uzatan nice "bevval-i çeh-i Zemzem" çıkmıştır. Bu da onlardan birisidir. Kaldı ki, bir atasözümüz, "Kem söz, kalp akçe sahibindir." der. Bu beyit, onu söyleyen için bir utanç, söylenen için övünç belgesi olarak tarihe geçecektir.

Yukarıdan beri vermeye çalıştığımız bilgilerin ışığında şu sonuca varıyoruz:

Ziya Gökalp, folklor ve etnagrafya çalışmaları yapmış, dikkatleri sözlü halk ürünleri üzerine çekmiş, bu alanlarda öncülük etmiştir. Ama onu sadece bir folklorcu saymak doğru değildir.

Ziya Gökalp, bir düşünür ve toplumbilimci olarak, Türk kültür ve uygarlık tarihi araştırmalarını sürdürürken, folklorun ne denli bir yardımcı kaynak olduğunu görmüş, ondan yararlanmış, Türk folkloru üzerinde çalışacaklara izleyecekleri yolu ve yöntemi göstermiştir. Folklor konusundaki en büyük hizmeti budur, buradadır.

Goethe'nin bir sözü vardır: "Bütün yasalar ve ahlak kuralları, bir tek ilkeye indirgenebilirler: Bu da hakikattir." Ziya Gökalp, ömrü boyunca, bu ilkeye bağlı kalmış, doğru bildiği yolda tek başına yürümüş, ulusunun yararına olan düşünceleri olanca gerçekliği ile ortaya koymuş, bütün çabaları Türk ulusunun çağdaş uygarlık düzeyine ulaşması amacıyla yönelmiştir.

S O N

(38) Ziya Gökalp, *Halk Klasikleri — I. Nasreddin Hoca Lâtifeleri*, Diyarbakır, 1972, 48 sayfa.

(39) Halit Fahri Ozansoy, *Edebiyatçılar Geçiyor*, İstanbul, 1967, s. 150.

(40) Fevziye Abdullah Tansel, *Ziya Gökalp Külliyyatı — I. Şiirler ve Halk Masalları*, Ankara, 1952, s. 367.

(41) 4 numaralı dipnotunda anılan kaynak, s. 161 - 162.

(42) Neynersen: Ne yaparsın.

(43) Vurdum: Vurunca.

(44) Bu beyti, Bursa Eğitim Enstitüsü Müdürü Sayın Yusuf Ziya Beyzadeoğlu bize verdi. O da, metni, Ziya Gökalp ve Diyarbakır üzerine birçok incelemeleri bulunan, sayın Şevket Beysanoğlu'ndan almıştır.

Her ikisine de burada teşekkür ederiz.

Edip Âli Bakı ve Karacaoğlan

Yazan : İrfan Ünver NASRATTINOĞLU

10/16 Haziran tarihleri arasında Mut'ta 12. Geleneksel Karacaoğlan Şenlikleri yapıldı. Şenlik, Folklor yönünden bir hayli zengindi: Halkevleri Örnek Halk Oyunları Grubundan birkaç ekip gelmiş ve üç gün geceli - gündüzlü gösteriler yapmıştı. Bundan başka birçok Halk Ozanı, Geleneksel Halk Edebiyatının sözlü örneklerini sunmuşlardı. Ayrıca Mut yöresinden derlenmiş olan El sanatlarından oluşan bir de sergi açılmıştı. Ancak, şenliğin en önemli özelliği Karacaoğlan üzerine düzenlenen Açık Oturum'du...

Açık Oturumda Dr. Müjgân Cunbur "Karacaoğlan ve İnsan Sevgisi", Tahir Kutsi Makal da "Okur - Yazar Karacaoğlan" konusundaki bildirilerini okumuşlar; Değerli Folklorist İhsan Hınçer "Karacaoğlan Yayınları", Sıtkı Soylu "Karacaoğlan'ın Mezarı" ve bu satırların yazarı da "Karacaoğlan'ın Dili" üzerine konuşmuşlardır...

Ben bu yazıda, İhsan Hınçer'in konuşması üzerinde duracağım... Hınçer, "Karacaoğlan'la ilgili birçok yayın yapılmış olduğunu, ancak konuya açıklık getirmesi muhtemel birçok kaynağın mevcut bulunduğunu, bu kaynakların da behemehal gözden geçirilmesinin gerektiğini" söylemiş ve Türk Folklor Araştırmaları Dergisinin 299. sayısında, Celâlettin Kışmır imzası ile yayımlanan "Karacaoğlan'a Ait İlk Araştırmalara Dair Mektuplar" başlıklı yazıda söz konusu edilen iki mektubu da okumuştur.

İhsan Hınçer'in okumuş olduğu mektuplardan birisi Edip Ali Bey (*) merhum tarafından Sayın Celâlettin Kışmır'e yazılmıştı. Edip Âli Hoca'yı çok iyi tanıyan bir kişi olarak mektupla ilgilendim. Zira, biliyorum ki, birçok şair ve yazar hakkında araştırmalar yapan ve yapıtlar yayımlayan Hoca, Karacaoğlan hakkında da araştırmalar yapmıştır, elinde de bu konuda dökümanların bulunacağı doğaldır.

Edip Âli Bakı'nın ölümünden sonra kitapları ile defterlerinin bir çoğu eşi tarafından sandıklara konarak, çatı arasına kaldırılmıştır! Bir süre Milletvekilliği, şimdi de Ankara'da doktorluk yapan tek

evladı Dr. Halûk Nur Bakı, babasının belgelerini değerlendirecek zamanı hiçbir zaman bulamayacaktır. Öyleyse uzun yıllar, salnameler, Şer'îye sicilleri, elyazma kitaplar arasında ömür tüketmiş olan Hoca'nın elde ettiği belgeler ne olacaktır?..

Ben, Edip Âli Bakı'nın Afyonkarahisar Basınında çeyrek yüzyıl süreyle yayımlanmış olan yazılarını gözden geçirdim. Çok yönlü çalışmalar yapmış olan Hoca'nın Karacaoğlan'la ilgili bir makalesini görmedim ama, Karacaoğlan hakkındaki görüş ve düşüncülerini belirleyen özdeyişlerine rastladım. Bu özdeyişleri sunuyorum:

"Karacaoğlan, halk edebiyatımızın neşeli, şakrak Nedim'i, geçmez baharı..."

"Karacaoğlan edebiyatımızda, sade bir yıldız değil, güneştir. Yalnız içimizi aydınlatmakla kalmaz, ısıtır da..."

"Halk edebiyatımız ne kadar genişlese, zenginleşse, Karacaoğlan daima baş sayfasını teşkil edecektir..."

"O, gezdiği dolaştığı yerlerin yalnız güzelliklerini tasvir değil, insanların gönüllerini de teshir eden bir özge Fatih..."

"Karacaoğlan, şiirlerini kitaba, deftere değil, halkın hafızasına nakşetmeyi bilen usta bir hakkâk..."

"Karacaoğlan'ın şiirlerinde, tasvir ettiği sevgililer, aramızda yaşıyor gibi... Elif yanımızda, kınalı parmaklarıyla yazı yazıyor, elâ gözlü aşiret güzeli, gün doğmadan pınar başında ve şavkı içine düşmüştür..."

"Karacaoğlan, bir yerli değil; her yerli, her yerde onun bülbül sesi ve gül kokusu..."

"Karacaoğlan, köy ve türkmen dilberinin bakır güzelliğinin minyatürünü ilk defa beyaza çeken biricik nakkaş..."

"Karacaoğlan, divan edebiyatı sakisinin sunduğu bâdeyi almadı. O neşe şarabını, elinde kadehi, dudakta meze, gerdanda dökülen telleri bir hoş dilberin elinden içti. Yusuf'a değil, Leylâ'ya âşık oldu..."

"Karacaoğlan'ın ümmiliği, halk edebiyatımızın Fuzulî'si olmasına yaradı. Okusaydı, belki meşhur divan şairlerinden birisi olarak emsali arasında, yarı malûm, yarı meçhûl ve yeknesak kalıplar içinde kalarak kayıp olup gidecekti..."

"Karacaoğlan, bize dört mevsimi birden sevdirmiş: Kışın "Bir kar yağar tozar, Elif deye deye"; baharın "Çukurova'da bayramlığını" giydirir; yazın Anadolu'nun ortasında, "Sarı çiçeğe, savran" kurdurur ve güzün yaprakları dökülmüş bağlarda, "Bülbülün konduğu güller perişan" olsa da hepsi güzel, hepsi sevimli..."

"Karacaoğlan'ın safına oturabilmek için, birçok şairler ilmin merdiveninden tırmanıp ona ulaşmak zorundadır."

"Karacaoğlan'ı bu kadar sevimli kılan taraf, içten oluşu ve samimiyetidir. Samimi insan, bahtiyar insan!"

"Karacaoğlan, Erzurum yaylasında, Aydın bahçelerinde, Giresun fındıklıklarında, Kastamonu ormanlarında, Çukurova, Maraş dağlarında, Anadolu'da, Rumeli'de, bütün vatanında, her yerde öten, ses veren vatanperver bülbül... Vatandaşın dağını, taşını, gölünü, çayını, her şeyini sevdi ve onlardan birer mısra'la inciler dizdi..."

"Karacaoğlan'ın sözünü biliyoruz; ya sazı nasıldı? Boşluğa düğümlenen ilâhi nâmelerini bize kadar gelebilseydi!"

Gerek Edip Âli Bakı Hoca'nın, gerekse Celâlettin Kışmır'ın söz konusu yazısında adı geçen Fahri Bilge'nin Karacaoğlan hakkındaki incelemeleri, yazıları, mektupları elde edilmelidir kanısındayım. Merhum Fahri Bilge'nin ölümünden sonra, bütün kitaplığının eşi tarafından satılmış olduğunu biliyorum. Ancak, son derece kültürlü bir hanımefendi olan Nevriye Bakı

YİRMİBEŞİNCİ YIL TAMAMLANIRKEN
(Başyazı'dan devam)

dergi sayfalarını kirleten reklâmlarla bu maliyet 240 - 250 kuruşa indirilebiliyor. Yani Devlet size değil, siz Devlete yardım edeceksiniz!

Herşeye rağmen mutluyuz. Çünkü 1949 dan bu yana çok yol alındı. Milli Folklor (Enstitüsü) Araştırma Dairesi kuruldu. Düzenli çıkması da, 4-5 folklor dergisi yayımlanıyor. Üniversitelerimizde folklor konularında çalışılıyor. Sadece bir halk türküsü, halk oyunu olarak değil, bilimsel biçimde en geniş kapsam ile ele alınıyor. Halk kültürüne değer veriliyor.

Dergimiz, elinize aldığınız bu sayısı ile 25. yaşını, Ocak 1975 te 306. sayısı ile de 15. cildini dolduruyor. Bakalım, bundan sonra Mevlâm (aynı zamanda Devlet) neyler, neylese güzel eyler, diyelim. Ve de bekleyelim.

dan, Edip Hoca'nın Karacaoğlan'la ilgili dosyasını istemek ve araştırmacıların istifadesine sunmak benim boynuma borç oldu! Zira, İhsan Hınçer'in Mut'taki açık oturumda belirttiği gibi, asıl Karacaoğlan kitabı bütün belgelerin incelenmesinden sonra ortaya çıkabilecektir...

(*) Edip Âli Bakı 1896 yılında Nevşehir'de doğdu. Babası bu kentten eşrafından Abdülbaki oğullarından Vakıflar Müdürü Mümtaz Bey'dir. İlk ve orta okulu Nevşehir'de okuduktan sonra, İstanbul Mercan Lisesini bitirdi. Kendi çabasıyla Fransızca ve Almanca'yı öğrendi. Askerliğini I. Dünya Savaşı sırasında Romanya cephesinde yaptı. Askerliğini müteakip Fransızca öğretmenlik olarak Niğde Lisesine atandı. Sonra sırasıyla Konya, Eskişehir ve Afyon Lisesine atandı. Afyon'da çeyrek yüzyıl öğretmenlik yapan Edip Ali Bakı 1 Haziran 1959 tarihinde Afyon'da ölmüş ve orada defnedilmiştir. Merhum Afyonkarahisar'daki edebi araştırmalarının ürünü olarak 13 eser neşretmiştir. Bunlar arasında "Afyonlu Şair ve Âlim Abdürrahim Mısıri", "Namık Kemal Afyon'da", "Afyonlu Halk Şairi Ciloğlu Deli Bekir", "Afyonlu Şair Mehmet Fevzi", "Afyon'da bir Şair ailesi", "Karamanlı Aynı", "Afyonlu hekim Karacaahmet Sultan" en ilginç olanlarıdır.

Edip Âli Bakı vatanına, ulusuna ve islâmiyete son derece bağlı idi. Bütün yazı ve şiirlerini bu ilkeler paralelinde kaleme almıştır. Bakı, yazar ve şairliği yanında iyi bir ressamdı da. Halen Afyon'daki evinin duvarlarını kendi eserleri süslemektedir. Ancak, son derece mütevazı bir insan olan Hoca, ne ressamlığını, ne şairliğini ve ne de yazarlığını hiçbir zaman öne sürmemiştir...

Yıllarca Afyon'daki dergi ve gazetelerde yazmıştır. Halkevlerinin ünlü Taşpınar dergisinin uzun süre yönetmenliğini yapmıştır. Ama öğretmenlik mesleğine bağlı kalmıştır.

Nevriye Hanımefendi ile evlenmiş olan Edip Âli Bakı'nın Halûk Nur adındaki oğlu bir süre babasının izinden yürümüş, sayısız makaleler yazmış, Tıp Fakültesini bitirdikten sonra Afyon'da serbest doktorluk yaparken politikaya girmiş ve bir dönem Milletvekilliği yapmıştır. Bu arada "Tek Nur" ve "Sonsuz Nur" adlı iki de eser neşretmiştir. Halen Ankara Nüme Hastanesinde görevli bulunmakta ve zaman zaman Türkiye Televizyonlarında Tıbbi konular yapmaktadır.

XII. Mut Karacaoğlan Şenlikleri

Yazan : Huriye Kebire HİNÇER

Karacaoğlan Şenliklerinin 12 ncisi Mut'ta coşkun bir şekilde kutlandı. Davullar zurnalar çaldı, Yörük çadırları kuruldu, kilimler, alaçuvallar, sergi oldu, Kenan Özel'in eliyle açıldı. Gönüller, gözler, kendisini bir renk cümbüşü cennetinde buldu. 7 gün 7 gece Türk Halk Kültürünün çeşitlendirmeleri önümüzde perde perde açıldı.

Aşık Çobanoğlu'lar, Reyhanî'ler, Mevrit İnsan'ler, Ali İzzet'ler, Daimi'ler, Fikret Ünal'lar sazlarıyla Karacaoğlan'a seslendiler. Karacaoğlan'dan okudular.

Köylerden ve komşu şehirlerden onbinlerce İnsan Mut'u hıncahınç doldurdu. Mut yöresi halk oyunları, Aylelenmiş, Gerali, Yayla yolları, zeybek ve ağırlamalar alkışlarla karşılandı. Yayla göçünde develerin yumuşak yürüyüşü, çanların ötüşü ve deve katarının gidişini, canlandıran ve Karacaoğlan'ın bir şiirinden oluşan Yayla Yolları halk dansı olarak yöresel giyimlerle oynandı. Bunları Ankara Halkevleri halk oyunları grubunun çeşitli yörelerimize ait oyunları izledi.

Törenler, Gençlik ve Spor Bakanı Yılmaz Mete'nin açış konuşmasıyla başladı. Bunu Belediye Başkanı Yahya İnanıcı ve Kaymakam Mustafa Korkmaz Dinçer'in konuşmaları takip etti. Mut'un tanınmış kayısıları Çınarlatı'ndaki pınara döküldü.

Karaekşi, Karacaoğlan Tepesi, Derinçay Çağlayanı, Kravga Alabalık Tesisleri, Alahan Manastırı'na geziler düzenlendi. Yöresel kına gecesi, halk türküleri programı yapıldı, Halkevleri Genel Merkezi Örnek Halk Türküleri Topluluğu çok başarılı (bölge türkülerini de kapsamına alan) bir konser verdi. Ayrıca Hacer Buluş, Seyhan Tütün, Şakir Günhan ve Selâhattin Erorhan halk türkülerini okudu.

Mut Lisesi'nin sahneye koyduğu Cevat Fehmi Başkut'un "Sana Rey Veriyorum", Molier'in "Zoraki Tabip" oyunları ilgi topladı.

Bu arada bir de Karacaoğlan Semineri yapıldı, bu konuda incelemeler yayınlamış olan Müjgân Cunbur, İhsan

Hinçer, Tahir Kutsi Makal, Sıtkı Soylu ile İrfan Ünver, birer bildiri sundular. Milli Kütüphane Genel Müdürü olan Dr. Müjgân Cunbur, "Karacaoğlan'da İnsan" konusu üstünde durdu, Tahir Kutsi ise Karacaoğlan'ın gerçekte okur yazar bir sanatçı olduğu savında bulunarak gerekli belgeleri açıkladı. İhsan Hinçer, "Karacaoğlan'la ilgili olarak bugüne değin yurdumuzda yapılan yayınlar," konusunda bilgi verdi. Araştırmacı Sıtkı Soylu ise sanatçı hakkında yeni edinilen bilgileri anlattı. İrfan Ünver de "Karacaoğlan'da dil" konusu üzerinde durdu. Semineri Lise Müdürü Hüseyin Ulutürk yönetti.

Bu yılki Karacaoğlan Şenliklerinin en ilginç yönü ise Mut'un Çukurbağ köylülerinin oynadıkları meydan seyirlik oyunu "Deve Bodlaması" idi. Yörüklerin yüzyıllardan buyana atalarından görerek devam ettirdikleri bu oyun, bir göç sırasında bir devenin bodlaması, boduk (yavru) doğurmasını canlandırmaktadır. Boduğun doğması üzerine şenlik kurulur. Oyun başlar. Bu arada yürük kocası, karısı, iki kızı, bir oğlu ile hısımları, köyün kara delisi, tulukçu, Köroğlu, hasmı, iki çüce alır. Deve bodlayınca davullar çalar, zurnalar öter şenlik yapılır, güreşler tutulur. Yürük kocası'nın eşi yayık yayar.

12. Karacaoğlan Şenlikleri dolayısıyla Mut Kaymakamlığı'nın Kültür Yayınları'nın 1. kitabı olarak yayınladığı Sıtkı Soylu'nun "Karacaoğlan, Sözlük, Bibliyografya, Deyişat, Etnografik ve Topografik Bilgiler" eseri büyük ilgi topladı. Karacaoğlan araştırmacılarına dağıtıldı.

Mut'lular kadar Mut'a gelenler de mutlu bir hafta geçirdi. Aşıklar Karacaoğlan'a seslendiler, halk türküsü ve bağlama sanatçıları Karacaoğlan'ın türkü olup bütün yurdumuzun ortak malı haline gelen şiirlerini okudular. Karacaoğlan'ın Çınaraltı alanındaki heykelini ziyaret ettiler.

Böylece bu yılki Karacaoğlan Şenlikleri ve Kayısı Bayramı da neşeli ve sıcak bir şekilde sona erdi.

Geçen yıl da Karacaoğlan Tepesi'nde Karacaoğlan'ın mezarını ziyaret eden Aşıklar sazlarını mezarın üzerine koyarak saygı duruşunda bulundular. Bu yıl da aynı tören yapıldı. Gelecek yıl Karacaoğlan Tepesi'ne yapılacak yolun tamamlanacağı törene daha geniş halk topluluklarının da katılacağı ifade edilmiştir.

Elmadağ'da (Ankara) Söylenen Mâniler

Yayımlayan : Prof. Dr. Şükrü ELÇİN

1	Boynumu bükekodum
Kaya dibi kar imiş	11
Yağmış yağmış erimiş	Esbap serdim sicime
Otuziki meyvanın	Uydum ilin piçine
En tatlısı yar imiş	Ben sevdim eller aldı
2	O gidiyor gücüme
Kayalar merdin merdin	12
Kim bilir kimin derdin	Kayaşlar özünde harmanım
Ağaçlar kalem olsa	mi var
Yazılmaz benim derdim.	Elimde yazacak fermanın
3	mi var
Kayalardan kayarım	Ezrail gelip canım alıken
Yok mu benim ayarım	Can vermeğe benim der
İstedğim olmazsa	mânım mı var
Kaderime sayarım.	13
4	Haki pontul giydin dar de-
Irmağ susuz olur mu	medin mi
Dibi kumsuz olur mu	Talime çıkınca zor deme-
Bana yârden geç derler	din mi
Gönül yarsız olur mu	Ezrail gelip canım alırken
5	Sılada kuzular var deme-
Irmağa suya vardım	din mi
Bilmeyom neye vardım	14
Su değildi maksadım	Yandan toplamı yandan
Yâri görmeye vardım	Seni severim candan
6	Sen de beni seversen
İki kayık yan yana	Boşan da gel karından
Çekelim ayrımına	15
Görsün düşman çatlasın	Ak süde kaymak olsam
Saralım canı cana	Güzele gömlek olsam
7	Davar güden oğlanın
Develerde kelem var	Elinde deynek olsam
Kelem sende hilem var	16
Eski yâr çarık bağı	Çubuğun urganıyım
Yeni yârdan selâm var	Üstünün yorganıyım
8	Hangi yoldan gelirsen
Sığaramın dumanı	O yolun kurbanıyım.
Yoktur yârin imanı	17
İnsafsız yâre düştüm	Sakallı sağır olur
Allah versin imanı	Kulağı ağır olur
9	Sakallıya varanın
Yaş kiremit özüyün	Gerdanı yağır olur
Kim görmüş gözüyün	18
Adam yârdan geçer mi	Çubuk uzun değil mi
Ellerin sözüyün	Soyu bizim değil mi
10	Sevdiysem ben sevdim
Elmayı yüke kodum	Halamın oğlu değil mi
Ağzını dike kodum	19
Verdim yâri ellere	İskarpinin bağını

Eğil de bağla yarım
Aramız ayrı düştü
Düşün de ağla yarım
20
Dolu kazan taşar mı
Yol gediği aşar mı
Oturup ta ağlama
Ayrılan kavuşmaz mı
21
Mektup-saldım karadan
Dağlar kalksın aradan
İnşallah kavuşturur
Seni beni yaradan
22
Başına örtmüş mavili poşu
Yarım asker olmuş kına-
man komşu
O yar mektup yazmazsa
Derim ellerin p....
23
Yüzüne kara çalmış
Sırtına teylis almış
Ben o yâre soracağım
Ne için yolsuz kalmış
24
Ayağım nalim olsa
Sevdiğim Halil olsa
Senden başka seversem
Gözlerim alil olsa
25
Ocaktaki çil tava
İçi dolu yım para
Kaynananın kıymeti
İki kuruş on para
26
Karşıda gezen oğlan
Kendisi güzel oğlan
Beni sana vermezler
Horozdan korkan oğlan
27
Şu tepenin sivişi
Sıkı bağlan kayışı
Yâr talimi düzgün yap
Keşfedecek cavuşun
28
Mektup saldım yazıdır
Kalemin beyazdır
Diyeceğim çok idi
Mürekkebim azıdı

29	Dolanır gedikleri
Bahçelerin inciri	Hiç aklımdan gitmeyor
Saatimin zenciri	Nazlı yar dedikleri
Şimdi yanımda idi.	40
Gönlümün güvercini	Tren gelir ötme mi
30	Kömürünü dökme mi
Astarda soba kolu	Senin gibi ...lara
Yüzüme vurdu tozu	Çingen kızı yetme mi
Yarı alıp gidiyor	41
Düşman gurbetin yolu	Tren yolu demirden
31	Aştı Lala belinden
Yumurta boyaladım	Yârin geldi dediler
Yemeden yuvarladım	Kalkıverdim yerimden
Senin gibi kötüye	42
Varmadım oyaladım	Oğlan gider akmadan
32	Ak buğdayı ekmeden
Yumurtanın sarısı	Ak elleri kabarmış
Yere aktı yarısı	Övendire tutmadan
Kaynanam ölmüş diyorlar	43
Görümcüme darısı	Delğin çerçevesi
33	İçinin penceresi
Harman yeri yarılmış	Kız nişanlın geliyor
Kaynanam bana darılmış	Bulaşık tenceresi
Darılırsa darılsın	44
Oğlu bana sarılmış	Deveyi düzde gördüm
34	Sürmeyi gözde gördüm
Gel kapıdan geç oğlan	On iki gelin sevdim
Bir sigara iç oğlan	Cilveyi kızda gördüm
Beni sana vermezler	45
Bu sevdadan geç oğlan	Eli şakşaklı oğlan
35	Beli fişekli oğlan
Kara koyun sütlü olur	İşmar ettim almadın
Kavurması tatlı olur	Eşşek zeyinli oğlan
Yarı çirkin olanlar	46
Ölmez ama dertli olur	Dar sokaktan geçemedim
36	Tütün aldım içemedim
Köşe başı beklerim	Beni vuran kaynım Hasan
Vay benim emeklerim	Namus ettim kaçamadım
Yolu bekleye bekleye	47
Sarardı kemiklerim	İplik kelep olur mu
37	Dağlar dolap olur mu
Deniz dibi kumlu olur	İl oğlunun yanında
Etrafı güllü olur	Emir telef olur mu
Sevipte almıyanlar	48
O yâr iki dinli olur.	Bahçeye su salladım
38	Girdim çıktım ağladım
Denizlerde yüzer kayık	İl oğlunun yüzünden
Kimi sarhoş kimi ayık	Bağrıma taş bağladım
Benim yarım allı geyik	49
Ya tutulur ya tutulmaz	Çorap giydim yaş imiş
39	Ayaklarım üşümüş
Trenin düdükları	Kalk gidelim nazlı yar

Tan yerleri ışımış	50
Kalenin bayırında	Gül buldum çayırında
Uyu uyan sar beni	Düşmanlar karşısında
51	Ekin ekdim bir evlek
Dadandı kara leylek	Yâr bırakmış gidiyor
Nasıl dayansız yürek	52
Ekin ekdim ot bitti	Dalında bülbül öttü
Ötmez olaydın bülbül	Yârim aklıma düştü
53	Altınım dört değil mi
Sözlerim sert değil mi	Ben sevdim eller aldı
Bu bana zor değil mi	54
Kuru üzümün sergisi	Gönlümün sevgilisi
İl itirmiş ben aldım	Bu da Allah vergisi
55	Bağa vardım budanmış
Bağa bülbül dadanmış	Yâri benim sanırdım
Yâr ellere aldanmış	56
Bağa vardım üzüm	Çubuk değdi gözüme
Çubuk seni keserim	Yâr göründü gözüme
57	Enginden engine yağan
kar mola	Salını salını gelen yâr mola
Kaldırsam yorganı girsem	koynuna
Sefa geldin yarım der mola	58
Arpa buğday geç olur	Güzeller güleç olur
Güzellerin güzeli	Her derde ilaç olur
59	Sandık üstünde sandık
Başına yağın yağdır	Tuttukta gönül verdik
İnsan evladı sandık	

60
Arpa buğday biçerim
Güzelleri seçerim
Sana basma yakışmaz
Kadifeden biçerim
61
Aloğlan bu da sana
İçtiğim su da sana
Terkedeceğim derken
Yine gel dedim sana
6 2
Delikten bakan oğlan
Püskülü sarkan oğlan
Gel içeri gir dedim
Horozdan korkan oğlan
63
Niyet ettim ikindini kılma-
ya
İki güzel geldi su doldur-
maya
Sordum güzel sen kimlerin
nesisin
Açtı kollarını sardı boy-
numa
64
Odalarda halıyım
Halıların dalıyım
Kıyma felek canıma
Öksüz oğlan yâriyim
65
Elmanın yaprakları
Saatin kapakları
Saat beşte geliyor
Şirketin kopukları
66
Geceler yarı oldu
Ağlamam kârim oldu
Ben buraya gelmezdim
Sebebim yârim oldu
67
Al fistan etekleri
Süpürür hendekleri
Hiç damlardan inmiyor
Şu köyün zevzekleri
68
Karpuz kestim yiyen yok
Halın nedir diyen yok
Ayrılık gömleğini
Benden başka giyen yok
69
İlimonu soyarlar
Bir yâr sevsem duyarlar

İkimiz de bir boyda
Bize nikâh kıyarlar
7d
Astara sepet koydum
İçine kepek koydum
Kaynanamın adını
Kuyruklu köpek koydum
71
Derelerin alıcı
Kınalı parmak ucu
Evlenmiyen kızların
Kabul olmaz orucu
72
Kaynanayı nitmeli
Merdivenden kakmalı
Gelin yandım dedikçe
Meşe odunu atmalı
73
Dam başında tarak mola
Başıma batar mola
Kaynanam altın topu
Çöplükte yatar mola
74
Kaynanayı nitmeli
Merdivenden atmalı
Tıngır mıngır inerken
İnsafa gelip tutmalı
75
Dip odanın kilimi
Dut kaynana dilini
Dutmazisen dilini
Niye aldın gelini
76
Amanın hedik kaynana
Dişleri gedik kaynana
Oğlununan yanyana
Sen kapı dışarı kaynana
77
İlimon dilim dilim
Darılmış benim gülüm
Ne dedim de darıldın
Kitlensin ağzım dilim
78
Ak bayır kara bayır
Tıkılsın gayır gayır
Yarımınen gezeni
Yakarım cayır cayır
79
Karanfil oydu beni
Üç güzel soydu beni

Soyduğunu aramam
Gömlekcek koydu beni
80
Kapılar dayanıyor
Karyolam boyanıyor
Mırıldama kaynana
Sevdiğim uyanıyor
81
İraftaki keseler
Yar geliyor deseler
Bir tatlıca canım var
Müjdeciye verseler
82
Delikten dışa baktım
Bir bölük kuşa baktım
Oğlan düzünün oğlu
Yoluna boş baktım
83
Harman yeri yaş yeri
Yavaş yürü hoş yürü
Koyundaki memeyi
Bana ver de boş yürü
84
Oturup kalkanadar
Lambayı yakanadar
Yâri bana verseler
Zamhari çıkanadar
85
Suya giderim bazı
Arkamda kara kuzu
Varman kızlar kocaya
Ne tadı var ne tuzu
86
Yollarına bakarım
Destanları yakarım
Eğer yârim gelirse
Çok dualar yaparım
87
Al tabakta tuz olsam
Bir annenin kız'olsam
Yâr karşıdan gelirken
Evde yalnız olsam
88
Derelerde değirmen
Demir olsam eğilmem
Döğerse yârim döğsün
Kaynanama döğülmem

Boğaziçi Üniversitesi Folklor Kulübü Nazarlık Sergisi

Yazan : Çora HİNÇER

Boğaziçi Üniversitesi Türk Folklor Kulübü üyelerinden İsmail Çelikk'in derlediği nazarlık-
lardan oluşan bir sergi, Üniversite salonla-
rında açılmıştır. Sergi büyük bir ilgi ile izlen-
miştir.

Halkın yaşamında yeri olan nazar ve na-
zarlıkların ne olduklarını ve nasıl kullanıldıkları
rını göstermek amacıyla düzenlenen sergide
çoğunluğu Tokat, Samsun ve İstanbul şehir-
leri çevresinde toplanan örnekler meydana ge-
tirmektedir.

TURİSTİK ANLAMLI EL SANATI
YAPIMCILARINA VERİLECEK
KREDİLER

Türk sanat estetiğinin bölgesel ve geleneksel
özelliklerimizi turistlere en iyi şekilde yansıtmak
bir düzeye getirilmesi ve yapıtların günümüz
turistik hâtırâ eşya şartlarına uygun kaliteli,
orijinal, kolay taşınabilir, çoğaltıma elverişli ve
pahalı olmayan nitelikte yapılması amacı ile
T.C. Turizm Bankası'na bu eserlerin yapımcı-
larına aşağıdaki koşullarla kredi verilmekte-
dir.

KREDİNİN GENEL KOŞULLARI

1. Yukarıda belirtilen amaca uygun şu sanat
kolları krediden yararlanmaktadır:

a. Toprak, porselen, cam, bakır, gümüş,
bronz, seramik mermer ve tipik, Türk taşları
ve ağaçtan mamûl hediyeelik eşya.

b. Mahalli karakterde dokuma işleme ve bun-
lardan mamûl giysi ve eşyalar.

2. Birinci maddede belirtilen dallarda çalı-
şanlar veya bu dallarda çalışmaya başlayacak-
lar;

a. Atölye kurmak veya geliştirmek,

b. Hammadde sağlamak,

c. Kaliteli işçi çalıştırmak için kredi talebin-
de bulunabilirler.

3. Turistik anlamlı el sanatları yapımcılarına
verilecek krediler bir fon ile tahdit edildiği
takdirde, kredinin dağıtımında aşağıdaki du-
rumda olan istek sahiplerine öncelik tanına-
caktır.

a. Turizm ve Tanıtma Bakanlığınca el sanat-
larında açılacak yarışmalarda derece ve man-
siyon alan sanatçılar;

b. Bir el sanatı dalında kooperatif kurarak

kredi taleplerini kooperatif aracılığı ile ileten
yapımcılar.

KREDİNİN ESASLARI :

Kredilendirilmede, kredi oranı, faiz ve vade
bakımından aşağıdaki esaslar uygulanmaktadır.

1. Kredi Oranı:

a. Makina ve tesisat için en çok %60 (Yapım-
cının makina ve tesisat kredisi ile yapacağını
ileri sürdüğü yatırımın T.C. Turizm Bankası'n-
ca bu ilkeye uygunluğu yönünden yapılacak in-
celeme sonucunda saptanacak tutarı üzerin-
den).

b. İşletme kredisi en çok %100 (Yapımcının
işletme sermayesi ihtiyacının T.C. Turizm Ban-
kası A.Ş.'ce saptanacak tutarı üzerinden).

2. Faiz Oranı:

a. Makina ve tesisat kredisi için (asgari) %8.

b. İşletme kredisi için (asgari) %11,5.

3. Vade:

a. Makina ve tesisat kredisi için azami 1 yıl
ödememesiz devre dahil en çok 6 yıl.

b. İşletme kredisi için azami 1 yıl ödememesiz
devre dahil en çok 2 yıl.

Turistik anlamlı el sanatı yapımcılarına veri-
lecek krediler konusunda ayrıca bilgi edinmek
isteyenler, T.C. Turizm Bankası A.Ş. Genel Mü-
dürlüğü, Atatürk Bulvarı No: 151 Ankara ad-
resine müracaat edebilir.

KEÇE SERGİSİ

Sefer Öztürk tarafından 9-24 Nisan 1974
günleri arasında İstanbul Belediyesi Taksim
Sanat Galerisi'nde bir "Keçe Sergisi" gelenek-
sel sanat yoluyla gözlerimizin önüne serildi.
1950 de Denizli'nin Sarıkavak köyünde doğan
Sefer Öztürk, 1973'te Devlet Tatbiki Güzel Sa-
natlar Yüksek Okulu'nu bitirmiştir. Diyor ki:
Resim, müze duvarlarını aşip halkın kullandığı
araç ve gereçlerle bütünleşerek görevini
yapmalı, sözünü etmelidir.

Bezde yansıyan resim, kilime düşen nakış,
halı düğümlerinde beliren süs, keçede sürdürü-
len tepmeler, sanatçının çabasıyla var olur, ya-
şar, oluşur.

Keçe tepimi, yaşantımızı yansıtır. Geleneksel
sanatımızı sürdürür.

Büyüdüğüm toraklar, mor, beyaz haşhaş ko-
kar. Deliyoncalar, arsızotlar, sütleşen, üzerlik
otu, papatya, menekçe. Hepsi dizboyudur. Üs-

Diyarbakır'da Kuraklıkla İlgili Âdet ve İnanmalar

Yazan : Şevket BEYSANOĞLU

DİCLEYE KELLE ATMA

Mevsimin yağışsız geçmesi nedeniyle kuraklık son haddine geldiğinde halkta büyük bir üzüntü ve telâş başlar, yağmur yağışı için bazı girşimlerde bulunulur. Bugün tamamiyle terk edilmekle beraber, Cumhuriyetin ilk yıllarına değin sürüp gelen bir gelenek ve inançla, yağmur yağışını sağlamak için Yahudi mezarlığına gidilerek mezarlardan biri açılır ve cesedin kafası alınarak Dicle nehrine atılır. Sonra bu âdet, bir yahudinin başına bir teneke su dökmek şekline dönüştü. Halen Diyarbakır'da ne yahudi kalmıştır, ne de yahudi mezarlığı. Bu görenek de tarihe karışmış bulunuyor.

ÇÖMEÇ GELİN

Yağmur yağışını sağlamak üzere yer-

tünde çarıklı çobanlar. Çobanın sırtında tepme keçedir giysi, Sarı başak toplayan gelinin yazgısıdır. Bayırında, deresinde kuzulayan koyunun verisidir keçe. Bu ilginç tepme halk sanatımıza eğildiğinden dolayı Sefer Öztürk'ü kutlarız.

*

BEBEKLERİ YÖRESEL
GIYDIRME YARIŞMASI

İstanbul'da Gültepe Halk Eğitim Merkezi tarafından bir "Bebekleri Türk Yöresel Giydirmeye Yarışması" düzenlendi. Nisan 1974 ayında yapılan bu yarışmada Levent, Kâğıthane, Gültepe, Çeliktepe semtlerinde bulunan ortaokullara Halk Eğitim Merkezi tarafından parasız olarak gerekli malzeme verilmiş ve Topkapı Sarayı Müzesi, Olgunlaşma Enstitüsü ve Devlet Güzel Sanatlar Akademisi yetkililerinden kurulu bir de jüri teşkil olunmuştur. Yarışmaya 12 ile 15 yaş arasındaki kızlarımız 64 bebekle katılmışlardır.

Sonunda ortaya büyüklerimizin bile parmaklarını ısıracakları kadar orjinal ve otantik giyimli bebekler çıkmıştır. Birinciliği 15 yaşındaki Çankırılı Leylâ İşeri, ikinciliği Gül Karakaya, Nebahat Öner, Gülhan Arhan ve üçüncülüğü de Hatice Demir, Emine Dikmen, Nazlı Yaman'ın giydirdikleri bebekler üzerindeki giyimler kazanmıştır. Halk Eğitim Merkezi'ni ve yavrularımızı tebrik ederiz.

leşmiş bir gelenek de "Çömeç Gelin" göreneğidir. Büyük tahta çemçe (kepçe)lerden birine, yana açılmış iki kol biçimi vermek üzere, bir tahta parçası sıkıca bağlanır. Üzerine entari, başına bezler sarılmak suretiyle büyükçe bir bebek şekli verilmeğe çalışılır. Bu bebeğin her kolundan bir çocuk tutar, kapı kapı dolaşarak aşağıdaki sihirli olduğuna inanılan sözleri bağıarak söylerler:

*Çömeç gelin ne ister
Allah'tan yağmur ister
Bir çemçe bulgur ister
Bir kaşık da yağ ister
Ya Ali, ya Ömer
Ser döşega peygamber (1)
Amiiiiiin*

Evin sahibi kadın, çocuklara bir kepçe bulgur ve bir kaşık yağ verir, bebeğin de başına bir kova su döker.

YAĞ YAĞ YAĞMUR

Bu arada yağmur yağmaya başlarsa, bu büyük bir sevinç vesilesi olur. Bu defa çocuklar sokaklara dökülerek, yağmurun bol bol ve sürekli yağması için aşağıdaki sihirli tekerlemeyi hep bir ağızdan söylerler :

*Yağ, yağ, yağmur
Teknede hamur
Tarlada çamur
Ver Allahım, ver
Sellice yağmur
Amiiiiiin*

YAĞMURUN DİNMESİ İÇİN

Diyarbakır'da bir de yağmurun dinmesi, havanın açması ve güneşin bulutlar arasından gözükmeye için söylenen sihirli sözler vardır. Bilhassa, çocukların kira gidecekleri bir günde hava yağmurlu olursa bu geleneğe başvurulur. Çocuklar gruplara ayrılarak sokaklara dağılırlar ve hep bir ağızdan şu sihirli tekerlemeyi söylerler:

*Güneş, güneş gel, gel
Sarı pabuç giy gel
Oğlun çamura düşmüş
Kızın hamura düşmüş
Bir kalıp sabun al gel*

(1) Peygamberin döşegi üzerinde.

Gürün'de Halk Tedavisi Üzerine

Derleyen : Nevzat GÖZAYDIN

1. ÇIBAN :

Vücudun herhangi bir yerinde çıkan ve henüz olgunlaşmamış çibanın, etrafına fazla zararlı olmadan olgunlaşmasını çabuklaştırmak ve içinde biriken irin'i dışarı akıttırabilmek için, önce orta büyüklükte bir kuru soğan kabuklarından soyulup dilimlenir. Dilimlerin iki veya üç halkası, önce düz bir yere konur ve bunların ortasına bir sabun parçası kazınmak suretiyle (rendelenmiş gibi) biriktirilir. Oradan hep beraber alınıp bir ateş közünün üzerine konulur. Orada soğan dilimlerinin hafifçe pişmesi beklenilir. Sabun parçacıkları erimeğe yüz tutar gibi olunca hemen alınıp bir parça soğutulur. İlk bir hale gelince çibanın tam üstüne konulur ve üzerinden bir parça bez ile sarılır. Tahminen altı - yedi saat orada bağlı kaldıktan sonra alınır ve en fazla aradan bir gün geçtikten sonra aynı muamele tekrar edilir. En fazla üç defa tekrar ettikten sonra, çiban mutlaka patlar, irinini dışarı atar ve yara iyileşmeğe yüz tutar.

Elinin uğurlu olduğuna inanılan birisinin veya ocaklı bir yaşlı insanın bunu yapması tercih edilir. Bu şahıslar, daha önceden çeşitli vesilelerle elinin uğurlu olduğunu çevreye isbat etmiştir.

Bazan kuru soğanın tüm olarak ateşe gömüldüğü de olur. O zaman hafifçe piştikten sonra çıkarılıp ortadan kesilir. Ya yine yukarıdaki gibi ortasına sabun kazınıp biriktirildikten sonra veya sabunsuz olarak çiban üzerine kapatılır ve üzerin-

den bağlanır.

Bu tedavinin yapılması esnasında, haf-tanın herhangi bir günü uğurlu veya uğursuz sayılmaz.

2. AKREP SOKMASI :

Akrep insanın elini veya ayağını soktuğu takdirde, derhal bir kap içinde su iyice kaynatılır ve ılıştırıldıktan sonra akrebin soktuğu kısım, o kap içinde beş-on dakika tutulur. Bunun teskin edici olduğu muhtelif fırsatlarla tecrübe edilmiştir. Arkasından tam akrebin soktuğu yere yoğurt sürülerek iyice sıvanır. Bir müddet beklenip yoğurt kuruduktan sonra aynı muamele bu sefer sadece yoğurt sürülerek tekrar edilir. Çoğunlukla ağrı ve tehlike geçer.

3. TIRNAK KIRILMASI
KESİLME VEYA EZİLME

Bunun için, hadise olur olmaz, çoğunlukla bir bez parçası hemen yakılır. İyice yandıktan sonra külü derhal kırılan veya kopan tırnağın üstüne, kesilen veya taş v.b. ile ezilen yere konur. Üzerinden bir bez parçasıyla bağlanarak kapatılır. Üç-beş saat orada kaldıktan sonra alınır ve muamele aynı şekilde üç defa tekrar edilir.

(Anlatan : Muhammed BULUT, Eylül 1946 Gürün doğumlu, San'at Enstitüsü mezunu, Almanya'da işçi olarak çalıştığı Ekim 1973 tarihinde MAINZ şehrinde derlenmiştir. Bu tedavileri Gürün'de, Gürün'e bağlı Karasar (Karahisar) ve diğer köylerde görmüş ve hatta bizzat tatbik etmiş). *Temmuz-1974*

Yıllık abonesi : 30,

altı aylık abonesi : 15

liradır.

Yurt dışı senelik abone :

\$ 5, £ 2, DM 12

TÜRK
FOLKLOR
ARAŞTIRMALARIBasılmayan yazılar
istenince geri gönderilir.

Dizgi ve baskı:

Halk Matbaası
İstanbulSahibi ve Genel Yayın Müdürü : İHSAN HİNÇER *Soytu=300*

Yazı İşlerini Fiilen İdare Eden Sorumlu Yönetmen :

BORA HİNÇER

Mektup ve havale için adres : Posta Kutusu : 46, Aksaray — İstanbul , Tel: 22 49 74

(TÜRK) HALK BİLGİSİ (FOLKLOR) DERNEĞİ'NİN YAYIN ORGANIDIR.

Gaziantep'te Tutmaç - Börek Çorbası

Yazan: Cemil Cahit GÜZELBEY

Araştırmacı arkadaşım Kerim Yund'un Türk Kültürü dergisinde "Oğuzların en eski yemeklerinden biri Tutmaç Çorbası (1)" başlıklı bir yazısı yayımlandı. Giriş, Tutmaç yemeğinin eskiliği, Tutmaç sözünün yaygınlığı, Tutmaç çorbasının pişirilmesi, sonsöz, bölümlerine ayrılan bu araştırma yazısı bana çocukluğumda köylerde böyle bir yemek yapıldığını, halen Gaziantep'te, şehirde yapılmakta olan "Börek çorbası"nı hatırlattı.

Aşağıda yapımı okuduğu zaman hükmedilecektir ki, Börek çorbası, Tutmaç'ın değişik biçimde yapılmasından başka bir şey değildir. Anadolu'nun ve Gaziantep'in Türkmen köylerinde yapılan Tutmaç ile Gaziantep'te şehir içinde yapılan Börek çorbasının farkı bir adında, bir de yoğurtlu türün pişirilmesindedir. Yapım usulünde de az bir değişiklik bulunmaktadır.

Börek çorbasını hazırlamak için önce Tutmaç'ta olduğu gibi hamur yufka ekmeğin kalın olarak açılır. İçine kavrulmuş kıyma yayılarak ikiye katlanır, bıçakla birer santim eninde kesilir. Sonra beşi, onu yan yana veya üst üste konularak yine birer santim boyunda kesilir. Hamurlar birer tavla zarı büyüklüğünde biçim alır.

Bir yandan hamuru açma ve kesme işleri yapılırken, bir yandan da bir küçük tepsi veya küçük bir leğen büyüklüğünde olan kulplu tavada eritilmiş yağ içine bu hamurlar atılır. Penbe bir renk alıncaya kadar kızartılır. Hamurlar penbeleşince hemen bir kaşıkla başka bir kaba alınır. Yerine yeniden hazırlanmış olan hamurlar konur.

Kimi vakit hamurların tavla zarı biçiminde kesilmesi bittikten sonra güneşe bırakılarak iyice kurutulur. Ama kurutulduktan sonra da bunları yağda kızartanlar olduğu gibi, kızartmadan sulandıranlar da olur. Bu durum, evin malî durumuna göre değişir.

Öbir yandan bir tencere veya kazanda kemikli et pişirilir. Bu işe başlanırken tencereye biraz nohut konur, bir iki soğan doğranır.

Et pişince başka bir kapta yeteri kadar yoğurt kaynatılır. Ancak yoğurt ateşte kesildiğinden bunu önlemek için içine ya bir yumurta kırılır yahut bir kahve kaşığı soda katılır. Yoğurt iyice kaynadıktan sonra sulu et bulunan tencereye boşaltılır. Arkasından kızaran veya kuruyan hamurlar da konulup bir arada yeniden kaynatılır. Son olarak, yüzüne hafif yakılmış yağ ve nane dökülür.

Tanımladığımız bu yemek börek çorbasının yoğurtlusudur. Bir de ekşilisi vardır. Bunun birinciden farkı yoğurt yerine sumak veya koruk salçası ve sarımsak konulmasından ibarettir. Börek çorbası bu haliyle sayın Kerim Yund'un tanımladığı Tutmaç çorbasıdır. Gaziantep'te her iki çeşidi de yapılır.

UMAC = OMAC

Sayın Prof. Dr. Faruk Sümer'in Oğuzlar (Türkmenler) kitabında Tutmaç'dan başka Türk yemeklerinin adları verilmektedir (2). Bunlardan Umaç bir gün de makbul bir yemek olarak sofralarda yer almaktadır. Gaziantep'te bu sözcüğü, Omaç olarak kullananlar da vardır. Tarama Sözlüğü'nde her iki biçimi de yer almıştır (3).

Umaç yahut Omaç şöyle yapılır: İnce kuru saç ekmeği elle gelişi güzel ufalanır. İçine rendelenmiş peynir, yeşil veya kuru soğan, maydanoz, tuz, kırmızı biber, çok az miktarda su konur. Mevsiminde yeşil biber ve domates de katılır. Umaç daha çok yazın domates zamanı makbuldür. Domates konduğunda su konmaz. Bazan yoğurt konduğu da olur. Umaç elle yoğrulur, aşık kemiği yahut yumruktan küçük parçalar halinde sıkılır ve elle yenir.

KARA KUVURMA

Sayın Faruk Sümer'in kitabında sıralanan öbir yemekler hâlâ yapılıyor mu? Bunu bilmiyoruz. Sayın Kerim Yund çıkıp ta Tutmacı anlatmasaydı bunun Börek çorbası olduğunu hemen anlayamazdık. Küçükken Türkmen köylerinde adımı duyduğumuz Tutmaç'ı çoktan unutmuştuk.

Oğuz Türklerinin yemeklerinden kıyma dikkatimi çekti. Acaba dedim, kıyma ile anlatılmak istenen halen Gaziantep'te ya-

2. Uluslararası İstanbul Festivali ve Folklor

Yazan: Bora HİNÇER

20.6.1974 ilâ 16.7.1974 tarihleri arasında yapılan 2. İstanbul Uluslararası Festivali'nin Halk Kültürü ile ilgili bölümü ağır basmış, yerli ve yabancı topluluklar çeşitli folklor dalında gösterilerde bulunmuş, konserler vermiş ve kongreler düzenlenmiştir.

21 Haziran 1974 günü 2. Uluslararası İstanbul Festivali'nin başlaması dolayısıyla yabancı folk dans toplulukları ile Türk folk dans takımları önce Taksim Anıtına birer çelenk koymuşlar, buradaki törenden sonra Aksaray'a inerek Vatan Caddesini takiben Belediye Sarayı'na gelmişlerdir. Yol boyunca halk danslarını oynayan gruplar Belediye Sarayı önünde 2. İstanbul Festivali Halk Dansları Yönetmeni İhsan Hınçer tarafından karşılanmış, topluluk başkanları ve ikişer eleman Belediye Baş-

pılan, Kurban Bayramlarında mutlaka yapılan "Kara Kavurma" mıdır? Bilineceği gibi Kara Kavurma Dedem Korkut hikâyelerinde geçmektedir (4). Kıyma ile görünür farkı, kıymanın ufak, kara kavurmanın daha iri olmasıdır. Kara Kavurmanın makbulü saç üzerinde yapılanıdır. Fakat evlerde halen tencerede kavrulmaktadır. Yapılışı şöyledir:

Kara et tavla zarı büyüklükte doğranır. İçine biraz da etin yağlı bölümünden ve kuyruk ta katılır. Tencereye konarak iyice yumuşayıp pişinceye kadar kavrulur. İçine tuz, az miktarda kırmızı biber, kara biber konur. Yanına bolca sarımsaklı yoğurt hazırlanır. Yeme biçimi değişiktir. Kimi kaşıkla, kimi ise saç ekmeği ile ve lokma yaparak yer. Sarımsaklı yoğurtu üstüne dökülen veya Kara Kavurmayı sarımsaklı yoğurt içine döküp yiyenler vardır. Yahut birbirine katmadan kaşıkla da yenir. Yoğurtla karıştırılarak yenirse şüphesiz elle lokma olmaz.

(1) Sayı : 135, sayfa: 204 (60).

(2) Sayfa : 383.

(3) Cilt: 5, sayfa: 2981, Cilt: 6, Sayfa: 3987.

(4) Dedem Korkut. Orhan Şaik Gökyay. Kültür Müsteşarlığı yayınları (1973). Sayfa: 23, 24.

kani Ahmet İsvan Ankara'da olduğu için, Belediye Başkan Vekili Aytekin Kotil ile tanıştırmış, karşılıklı armağanlar verilmiştir. Belediye Sarayı önünde de gösteriler yapan topluluklar daha sonra yine gösteriler yaparak İstanbul Vilâyet konağına gitmişlerdir. Burada Vali Namık Kemal Şentürk'le tanışan dansöz ve dansörler ile yöneticiler toplanan halk ve Vali karşısında oyunlar oynamışlardır.

Bu tören ve şenliklerle Festival başlamıştır.

Halk Dansları dalında Türk, Fransız, Polonya, Arnavutluk, Romen, Sovyet Rusya Toplulukları Açık hava, Rumelihisar, Yedikule Surları, Gülhane Parkı'nda çeşitli tarihlerde 21 gösteri yapmıştır.

Türk Halk Danslarını Türk Folklor Kurumu, Yeşilköy, Şişli, Pendik, Eminönü, Eyüp Halkevleri ile Bakırköy Anadolu Turizm ve Folklor Derneği, Türk Folklor Derneği, İhsan Mermerci Lisesi, Kadıköy Halk Eğitim Merkezi, Kemaliye (Eğin) Turizm - Folklor Derneği Halk Oyunları Takımları oynamıştır. Danslar Karadeniz, Silifke, Bursa Kılıç - Kalkan, Elâzığ, Bitlis, Erzurum Kız, Erzurum Erkek, Edirne, Artvin, Gaziantep, Eğin, Türkistan, Üsküp, Van, Bayburt, Diyarbakır, Kars - Kafkas ve Sivas il ve bölge oyunlarını kapsamına almıştır.

Ayrıca İstanbul ve Marmara Bölgesi İlkokullararası Folklor Yarışması'nda ilk beş dereceye giren Zeytinburnu Cemal Gürsel (Eğin), Bursa Özel İnal (Kars), Beşiktaş 50. Yıl Süheylâ Artam (Erzurum), Beykoz İshakağa (Karadeniz), Zeytinburnu Şemsettin Sami (Van) okulları da Festival programına zenginlik getirmişlerdir.

Bu arada 24—27 Haziran 1974 tarihleri arasında Kompozitör Ahmet Adnan Saygun ve Bülent Tarcan'ın yönettiği "Modal Müzik Kongresi" düzenlenmiş, İstanbul Teknik Üniversitesi Maçka Maden Fakültesi salonunda yapılan kongreye yerli ve yabancı müzikologlar katılmışlardır. Türk Halk Müzikisi ve Türk Müzikisi açısından büyük ilgi uyandıran kongrede karşı görüşler de ileri sürülmüştür.

Masalların en belirgin özelliklerinden biri de, olağanüstü varlıklar, gerçekleşmesi mümkün olmayan olaylarla süslenmiş olmasıdır. Konya masallarında da, devlere, perilere; insanken kuş, kuşken insan olan yaratıklara yer verilir. Aşağıdaki masal da, bu özellikleri bünyesinde toplamıştır. Buna rağmen, bu olağanüstülük motifleri dinleyenlerde bir bıkkınlık meydana getirmemekte; bilakis masalın daha harekettiği ve daha akıcı olmasını sağlamaktadır. Dinleyiciler, bunların gerçekten olamayacaklarını o an için düşünmemekte ve sahiden olabilir gözü ile bakarak, kendisini bu heyecana kaptırmaktadır.

★

Bundan uzun bir zaman önce bir karı koca ve bunların da bir kızı varmış. Kız her gün pencerenin önüne oturur, gergef işlermiş. Yine sıcak bir yaz günü, kız penceresini açmış, gergefinin başına oturmuş ve işlemeğe başlamış. Kızın kolunda bir bilezik varmış. Çıkarmış, gergefin bir koluna asmış.

Biraz sonra içeriye aniden bir kuş girmiş ve kızın astığı bileziği kapmış gibi, kaçıp gitmiş. Kız beyninden vurulmuşa dönmüş. "Bileziğim" diyor da, başka bir şey demiyormuş. Annesi kızını bir türlü teskin edememiş.

Akşam babası gelince, durumu ona da anlatmış. Adamcağız, kızını teselli etmiş: — Üzülme, ben sana daha iyisini alırım, demiş, fakat kız bir türlü söz dinlemiyormuş. Sonunda iyice dayatmış:

— Ben gidip bileziğimi arayacağım.

Anası babası "etme, eyleme" dediyse de, kız dinlememiş. Ayağına bir çift demir çarık, eline de bir demir asa alıp yollara düzülmüş. Her karşısına gelene soruyormuş: — Bir kuşun, ağzında bir bilezik gördünüz mü?

Herkes de "hayır" diyormuş.

Böyle sora sora uzun bir süre yol almış. Nihayet birisi:

— Ben gördüm. Kuş, şu dağların arkasına doğru gitti, demiş.

Kız sevinç içerisinde dağların ardına

doğru yola koyulmuş. Akşama doğru ardına varmış. Fakat burada devler yaşıyorlarmış. Bileziğini kapıp kaçırın kuş da aslında yakışıklı bir delikanlıymış. Devler bu genci evinden kaçırıp kuş kılığında sokmuşlar. Gündüzleri kuş olur dolaşır, geceleri de tekrar insan kılığında dönermiş. Uzaktan gelirken kızı tanımış ve hemen yanına koşarak:

— Senin burda ne işin var? Burası devlerin yurdu. Görürlerse seni bir lokmada yer, bitirirler demiş. Kız, bileziğini alan kuşu bulmak üzere geldiğini söyleyince, delikanlı bütün olanları kızı anlatmış ve o kuşun kendisi olduğunu söylemiş. Sonra da kızı evini tarif etmiş.

— Bizim eve git, seni misafir almalarını söyle. Almak istemezlerse "Hüdabari başı için beni alın de. Muhakkak alırlar", demiş.

Kız söylenenleri yapmış ve Hüdabari'nin evine doğru yollanmış. Önce kızı almak istememişler fakat kız "Hüdabari'nin başı için" deyince kızı alıp kazları koydukları ahıra yatırmışlar. Gece yarısına doğru Hüdabari de gelmiş ve aralarında şöyle bir konuşma geçmiş:

— Yarım!

— Lebbeyk Hüdabari'm.

— Annem seni bildi mi?

— Bilmedi efendim.

— Al odaya aldı mı?

— Almadı efendim.

— Yastığın nedir?

— Kerpiçtir efendim.

— Yorganın nedir?

— Yoktur efendim.

Sonra kuş "pırrr" diye uçup gitmiş.

Bu her gün böyle devam edermiş. Sonra kız hamile kalmış. Çocuğun adını Şah-ı Mahum koymayı kararlaştırmışlar.

Bir gün evin evlâtlığı bu konuşmaları duymuş ve olanları anasına anlatmış. Bunun üzerine kızı hemen al odaya almışlar. Gece kuş yine gelmiş:

— Yarım!

— Lebbeyk Hüdabari'm.

— Annem seni bildi mi?

— Bildi efendim.

Geçen yıl İstanbul Festivali'nde Aydın Gün tarafından sahneye konulan A. Adnan Saygun'un Köroğlu Operası'nın bitiminde rejisörle kompozitör sanatçılarla bir arada.

Devlet Tiyatroları ve İstanbul Şehir Tiyatroları tarafından eski Türk Sosyal Yaşantısını canlandıran folklor unsurlarıyla dolu Bağdat Hatun ve Ömür Satan Hüsam Çelebi oyunları Rumelihisar'da sahneye konmuştur.

Sazsairleri, 6 Temmuz 1974 te Yedikule Surları sahnesinde, 8 Temmuz 1974 günü de Gülhane Parkı'nda halka seslenmişler, merhabalarla söze başlamışlar, atışmışlar, güzellmeler, irticalen şiirler okumuşlar, Festivale ve seyircilere övgülerde bulunmuşlardır. Ozanlar, Yurdun dörtbir tarafından gelmişlerdir.

Halk Türküleri Konserlerinin ilkinin 6 Temmuz 1974 de Gülhane Parkı'nda Ankara Halkevleri Genel Merkezi Örnek Halk Türküleri Topuluğu Özcan Tamerin şefliğinde sunmuş, bir gün sonra da TRT Halk Türküleri Korosu değişik programını Yedikule Surları sahnesinde takdim etmiştir.

Geleneksel Türk sahne ve meydan oyunu Ortaoyunu'nu İskender Gülonar idaresinde devrin son ortaoyunu temsilcileri olan Zeki Alpan (Kavuklu), Hüseyin Erişen (Pişekâr), İsmail Cıvı (Kavuklu arkası),

Hakkı Karadayı (Karadenizli - Yahudi), İskender Gülonar (Matiz - Külhanbeyi), Bahattin Geçgel (Bolulu aşçı), Garibe Gündem ile kızı İlknur Gündem (Zenne) olarak Kanlı Nigâr oyununu 2 ve 3 Haziran'da Gülhane Parkı'nda, 12—14 Temmuz'da da Yedikule Surları sahnesinde oynamışlardır. Meddah Hakkı Karadayı, hikâyeler anlatmıştır. Bunları Mehmet Baycan'ın oynattığı Karagöz izlemiştir. Karagöz oyunu konusunu Emanete Hiyanet ile Mandra Safası teşkil etmiştir. Aynı sanatçı Türk Kuklasından da örnekler sunmuştur.

Romen Constanza Kukla Tiyatrosu 4 ilâ 7 Temmuz 1974 günleri Taksim'de Venüs Sinemasında enson tekniğe göre geliştirilen kukla tiyatro oyunlarını göstermiştir. Ayrıca Festival dolayısıyla Kültür Müsteşarlığı'nın Resim ve Heykel Müzesi'nin Halil Dikmen Galerisi'nde 1—16 Temmuz günleri arasında düzenlediği "Kültür ve Tarih Yönünden Türkiye" fotoğraf sergisi başarılı olmuş, folklor ve halk yaşantısını yansıtan fotoğraflar büyük ilgi toplamıştır.

Bize gelen KİTAPLAR

● Kemal Zeki Gençosman: "TÜRK DESTANLARI". Bütün eski ve yeni Türk destanları. Hürriyet Yayınları, Anadolu Kitaplığı: 3. Önsöz, Eski Türk Destanları, sayısı 200'ü bulan destan, Sözlük ve Bibliyografya. Ciltli, kuşe kâğıda baskılı dış kapaklı, 20x14 Cm. boyunda, 696 sayfa, 30 lira.

● Avusturya Kültür Ofisi: "ETNOGRAFYA

- Al odaya aldı mı?
- Aldı efendim.
- Yastığın nedir?
- Kuştüyüdür efendim.
- Yorganın nedir?
- Atladır efendim.
- Şah-ı Mahım doğdu mu?
- Doğmadı efendim.

Kuş yine uçup gitmiş, ama evdeki herkes de bütün olanları görmüş. Ertesi gün de Şah-ı Mahım doğmuş.

O gece kuş yine gelmiş. Bu sefer tüyle-rinden silkinerek insan kılığına girmiş.

- Yarım!
- Lebbeyk Hüdabari'm.
- Annem seni bildi mi?
- Bildi efendim.
- Al odaya aldı mı?
- Aldı efendim.
- Şah-ı Mahım doğdu mu?
- Doğdu efendim.
- Yastığın nedir?
- Kuştüyüdür efendim.
- Yorganın nedir?
- Atladır efendim.

Tam delikanlı gene kuş tüyüne bürünüp gideceği sırada, anası babası odaya girivermişler Annesi tüylerini tuttuğu gibi, mangala atmış ve büyü de bozulmuş. Hepsî evlatlarına kavuşmanın heyecanı içindeymişler. Kucaklaşıp öpüşmüşler. Ondandır da hepî bir arada mutlu bir hayat yaşamışlar.

"Kızımız kayboldu" diye üzülen kızın anasına - babasına da haber yollamışlar, yanlarına çağırılmışlar. Onlar da çok sevinmişler ve bu mutlulukları ölünceye kadar sürmüş.

VE BİLİMSEL FİLİMLER SEMPOZYOMU". 11—13 Nisan 1973 İstanbul, I. Sempozyum Bildirileri ve Açıkoturumu. Avusturya İstanbul Başkonsolosu Prof. Hans E. Kasper'in açılış konuşması ile Prof. Dr. Acıpayamlı, Prof. Dr. Walter Dostal, Dr. F. Simon, Prof. Dr. Rezan Şahinkaya, Osman Kademoğlu, Cengiz Eruzun, Necatî Onat, Ersu Pekin, Aziz Albek, Ernst Klaey, Sevgi Babaoğlu, Mehmet Özbek'in tebliğleri ve çalışmalar üzerinde yapılan görüşme ve tartışmalar yer almaktadır. 23x15 boyunda, 64 sayfa.

● Yaşar Nabi "EN GÜZEL DÜNYA HİKAYELERİ". Değişik yazarlarımızın değişik dillerden çevirdikleri hikâyeler. Varlık Yayınları, Büyük Eserler Kitaplığı: 238. 16,5x12 boyunda, 224 sayfa, 10 lira.

● Dostoyevski — Nihal Yalaza Taluy: "E-ZİLENLER". Roman. Beşinci basılış. Varlık Yayınları, Büyük Eserler Kitaplığı: 3. 16,5x12 boyunda, 432 sayfa, 20 lira.

● Feraizcizade Mehmet Şakir — (Cevdet Kudret): "EVHÂMÎ". Menâzır—ül—Letâif. Cevdet Kudret'in oyunun yazarı Mehmet Şakir ve eserleri hakkında bir tanıtma yazısı ile, 3 perdelik komedyâ. Varlık Yayınları, Tiyatro Serisi: 28. 16,5x12 boyunda, 104 sayfa, 6 lira.

● Andre Maurois — Nihal Önol: "YAŞAMA SANATI". İkinci basılış. Varlık Yayınları, Faydalı Kitaplar: 86. 16,5x12 boyunda, 180 sayfa, 10 lira.

● Panait Istrati — Yaşar Nabi: "SOKAK KIZI". Roman. Sekizinci basılış. Varlık Yayınları, Büyük Eserler Kitaplığı: 181. 16,5x12 boyunda, 158 sayfa, 10 lira.

● Dostoyevski — Nihal Yalaza Taluy: "İNSANCIKLAR". Roman. Altıncı basılış. Varlık Yayınları, Büyük Eserler Kitaplığı: 95. 16,5x12 boyunda, 174 sayfa, 10 lira.

● Ali Doğanay: "TÜRK ATASÖZLERİ SÖZLÜĞÜ". Atasözleri, deyim, terim ve argo üzerine bir önsözden sonra, alfabetik olarak atasözleri verilmekte ve atasözleriyle birlikte açıklamaları yapılmaktadır. Kitap, Cumhuriyetin 50. Yılı anısına sunulmuştur. Kitap ve Makaleler Bibliyografyası yer almıştır. Sipariş adresi: P.K. 705, Ankara. 20x12 boyunda, 280 sayfa, 20 lira.

● Ayhan Hünelp: "DAĞLARA GİDEN YOLLAR". 30 yıllık basın ve sanat anıları. 3 Yayınları. Tonozlu Sokak, No. 15/Da. 17, Süadiye — İstanbul. 20x13,5 boyunda, 118 sayfa, 10 lira.

TÜRKİYE
GARANTİ BANKASI A. Ş.

KURULUŞ : 1946

YURT İÇİNDE

235 ŞUBE

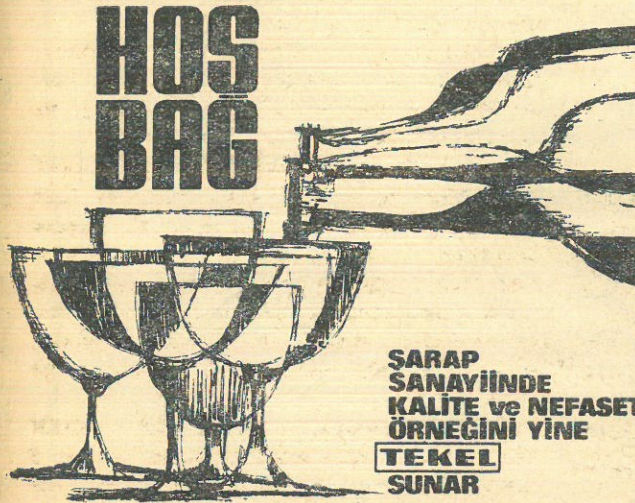
Zengin Para İkramiyeleri

1974 te 8 Milyon

TÜRKİYE
GARANTİ BANKASI

(Folklor : 81)

ŞARAP
SANAYİNDE
KALİTE ve NEFASET
ÖRNEĞİNİ YİNE
TEKEL
SUNAR

(Basın : 60617 — 83)

DAMLIYA
DAMLIYA
GÖL OLUR

TURKIYE BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyetidir

(Folklor : 82)

ANADOLU
BANKASI

SİZİN EŞİNİZİN
ÇOCUKLARINIZIN
KISACASI
AİLENİZİN BANKASIDIR

(Folklor: 84)

her biten
ipananın
yerini bir yenisi alır

İpana'nın dişlere kazandırdığı eşsiz beyazlıktan, ağıza verdiği serinlikten, ferahlıktan vazgeçemedikleri için... İpana Fluorid, diş minerallerini sertleştiren, cürümleri önleyen, diş ve ağız sağlığını koruyan diş macunudur.

ipana
fluorid

800'den fazla şube ile
HER YERDE HER ZAMAN
hizmetinizde

T.C. ZİRAAT BANKASI

(Basın: 20224 — 60147 — 86) (Radar : 593—85)

LOKMAN MÜSTAHZARI
HALK SAĞLIĞI
HİZMETİNDE

Ekza - 9 Ekzema merhemi
Algo - Tablet Ağrı hapi
Lokman - Tablet Ağrı hapi
Algopirin Analjezik tablet
Algo - Tablet 4 tabletlük
Moruvit - Vitamine Kuvvet şurubu
Kina - Kola İştah şurubu
Ananür - Burun ve göz damlası
Meprol Tablet Sınır hapi
Sollargen Granüle Ekzema kaşıntı
Sel de Gastrin Granüle Mide tozu
Gastro Goutes Mide damlası
Gastroguanil İshal kesici tablet
Metegastrin Mide tozu
Deriviş Yara ve yanık merhemi.
Deriseptol Yara ve göbek tozu
Dover Tablet Öksürük ve bronşite
Metekodin Öksürük hapi
Metekodin Öksürük şurubu
Algo - Liniment Ağrı
Algo - Wax Ağrı merhemi
Algo - Wax Vazo Grip ve ağrılarda
Algo - Wax Nazal Nezle merhemi
Ma—ka—ta Basur merhemi
Cuti - Cura Cilt losyonu
Pedi - Cura Ayak banyosu
Pilo - Cura Saç ilacı
Lokman Kase ağrı kesici
Panason (20 Gr. paket)
Sağlık çayı
Panason (50 Gr. alüm. kutu)
Lokman Çayı Afiyet çayı
Dr. Krom Diş patı
(Folklor : 87)

* * * * *

★

GELİŞMENİN ÖRNEĞİ

**İSTANBUL
BANKASI**

HİZMET, GÜVEN, GELİŞME

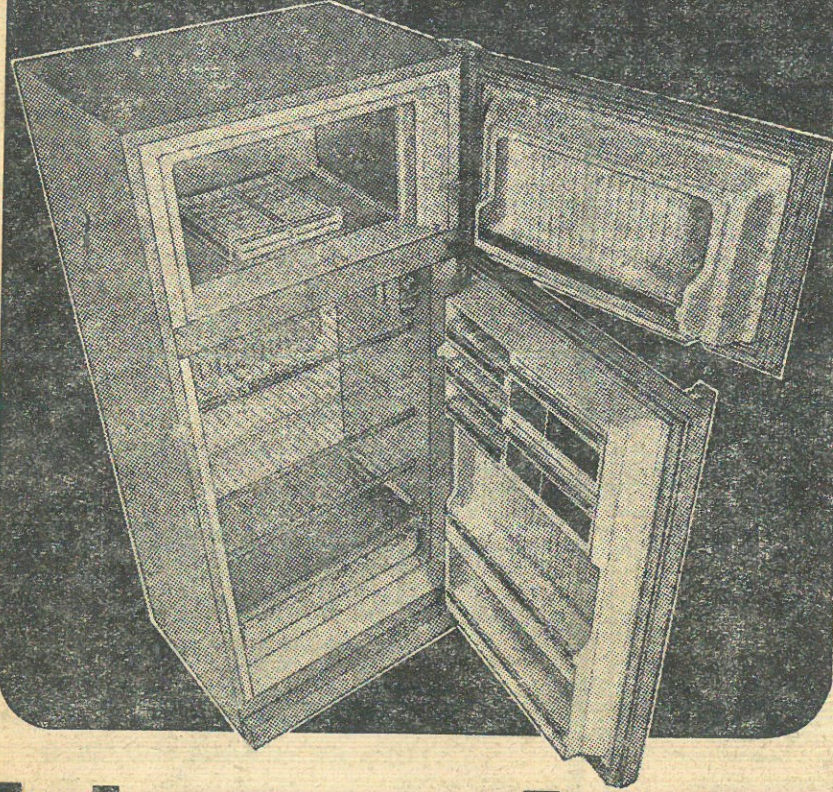
★

* * * * *

(Folklor : 88)

ARÇELİK dupleks

İKİ AYRI SOĞUTMA TEK MOTORLA

Arçelik Duplex'te, normal bir buzdolabı olan alt bölme için gerekli soğutmaya da, üstteki "derin dondurucu" bölme için gerekli o mükthiş soğutmaya da tek motor sağlar. Böylece, daha az elektrik sarfiyatı ve daha az arızalanma ihtimaliyle daha masrafsızdır.

Arçelik Duplex. Daha sessizdir. Tek motorlu Arçelik Duplex'te yiyeceklere içeceklere ayrılan yer daha büyüktür. İki ayrı soğutma tek motorla! İki kapılı buzdolabı yapımında bütün dünyada uygulanan sistem budur. Yurdumuzda yalnız Arçelik Duplex'te!

Genel Satıcıları:
BEKO TİCARET A.Ş.
Tel.: 49 00 39
BURLA BİRADERLER ve Şti.
Tel.: 45 52 00

kalitede öncü... fiyatta ölçü

(Yeni Ajans: 305 — 89)

14 Ekim 1973

Devlet Nüshası

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

AĞUSTOS 1974

İÇİNDEKİLER :

4. Folklor Derleyici Yetiştirme Kursu	İhsan HİNÇER
Akkışla (Kayseri)'da Yoğurt Bayramı	Yaman AKBAYRAK
Milli Folklor Araştırma Dairesi Derleme Gezisi	T.F.A.
Yapraklı'da Oyun çıkarma	Mustafa MUTLU
Uşak Yöresi'nden Ninniler	Ertuğrul TAYLAN
Balıkesir Halk Dansları ve Kıyafetleri	Türkân MERSİNOĞULLARI
Folklor Tarihimizden Sayfalar : Folklore (2)	Rıza Tevfik (BÖLÜKBAŞI)
Sorulu Savlarımız	Kerim YUND
Akşehir I. Uluslararası Nasreddin Hoca Şenlikleri	T.F.A.
Halk Oyunlarımızın Dış Ülkelerde Temsili	Menter ŞAHİNLER
"Karacaoğlan (Tercüman, 1001 Temel Serisi)"	Gülül SAKAOĞLU
Halk Şiirimizde Leylek	Ali Esat BOZYİĞİT
Balaman Doktora Tezini Verdi - Halk Oy. / Köy Dügünleri Res. Ser.	T.F.A.
Ağrı Bölgesi'nde Halk İlaçları ve Şifalı Otlar	Nuri TANER
Ekinözü'nde Oyun Tekerlemeleri (1)	M. Sabri KOZ
Bir Adapazarı Masalı: Delinin Marifeti	Numan KARTAL

BİZE GELEN KİTAPLAR

SAYI: 301

KURUŞ: 250

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ